

SVOBODNA SLOVENIJA

“ESLOVENIA LIBRE”

Registro Nacional de la Propiedad
Intellectual No. 315759

Año (Leto) VIII (3) No. (Štev.) 13
BUENOS AIRES,
30. MARCA (MARZO)

1950 - Año del Libertador General San Martín - 1950

CORREO
ARGENTINO
(Precedencia)

FRANQUEO A PAGAR

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 3824

Víctor Martínez 50 - Buenos Aires

TITOVA VOLILNA KOMEDIJA

Dne 26. marca je bilo Titovim podanikom ukazano iti na volišče, ne da bi volili ljudi svojega zaupanja, ampak, da bi pritrđili sklepu komunistične stranke, ki je pod imenom Osvobodilne fronte postavila edino kandidatno listo v državi. Izid teh "volitev" je točno tak, kakor so ga predvidevali vsi, ki komunizem poznajo: Vse odstotno, udeležba in navdušenje.

Zanimivo je bilo brati te dni časopisje, ki lahko piše to, kar misli in poslušati radijske postaje svobodnega sveta. Dokaj se je pisalo in govorilo o Titovih "volitvah", vendar ne kot o kakem politično važnem dogodku, ampak kot o neki zanimivosti, ki se je dogodila nekje daleč, kjer je življenje drugačno kot v normalnem svetu. Vsa ta poročila posebej poudarjajo, da opozicija ni mogla in ni smela postaviti svoje liste in da je bila predložena le uradna lista tkzv. Osvobodilne fronte, da je bila udeležba v veliko volilnih občinah stodontna, da je tkzv. "sramotna škrinjica", kamor so nezadovoljneži lahko oddajali svoje glasovnice, dobila smešno nizko število glasov. Ton vseh teh poročil je jedko-smešen, kot bi svobodni svet hotel reči: Poglejte, kaj vse se danes lahko na svetu dogaja!

Mi, ki poznamo komunizem in njegove metode od blizu, dobro vemo, kako je mogoče vse to. Najvni svet, ki še ni okusil komunističnega jarma, na pr. ne more razumeti, kako more 5 odstotkov komunistov, ki so s tujo pomočjo prišli na oblast, strahovati 95 odstotkov državljanov, ki komunizem obsvojajo in sovražijo. Saj je bilo tudi pred temi volitvami v Jugoslaviji nekaj nepopoljšljivih optimistov, ki so mislili, da je prišel sedaj čas za opozicijo ter so začeli iskati podpisov za kandidate. Pa so jih vtaknili v ječo, kandidate in podpisnike, kot nasprotnike države in delovnega ljudstva, kot ljudi, ki hočejo onemogočiti "pridobitve narodno-osvobodilne borbe".

Tito v Belgradu in Kardelj v Mariboru ter Šef Ozne Rankovič v Srbiji so na volilnih zborovanjih jasno povedali, da opozicija izven Ljudske fronte pri volitvah ne sme nastopiti, kajti taka opozicija pomeni "reakcijo, ki se ne sme nikdar in nikjer več pojaviti."

Stodontna volilna udeležba! Ljudje, ki študirajo statistiko, vedo, da je taka udeležba nemogoča stvar. Ta nemogoča stvar postane mogoča v diktaturah. Pred desetimi leti sta se s takimi uspehi bahala Mussolini in Hitler, danes pa Stalin in Tito.

Sramotna škrinjica! Teoretično ima vsak volilec priložnost, da izrazi svoje nezadovoljstvo z obstoječim stanjem na ta način, da odda glasovnico v to škrinjico. Po popolnoma verodostojnih poročilih ljudi, ki so videli "volilni postopek" pri prejšnjih volitvah, vemo, da se na vsakem volišču doseže vedno število glasov, ki je bilo po komunistični stranki že vnaprej določeno, brez ozira na to, koliko ljudi je volilo in kam je kdo oddal svojo glasovnico. In končno, če bi v kakem okraju 99 odstotkov volilcev dalo svoj glas "sramotni škrinjici", bi bil vendar z enim odstotkom glasov izvoljen edini kandidat Ljudske fronte.

Kadar se skregata dva falota, morejo okoli stoječi zvedeti "iz prvega vira" vse slabe lastnosti enega in drugega, kajti v ihti prepira si obadva očitata vsakovrstne stvari. V predvolilni borbi smo imeli priliko od daleč prisluškovati takemu špetiru med Titovim in Stalinovim komunizmom. Naj omenimo le to, kar je moskovska

"Pravda" napisala na račun Titovega komunizma in kar je potem moskovski radio raznesel v svet v vseh mogočih jezikih. Iz kopice psov, ki jih pozna le vzhodna diplomacija, se nam je posrečilo razbrati jedro resnice o Titu in njegovih politikih, ki je po moskovski sodbi nasilje, kakor ga je redko videl svet, gospod. izmozgavanje, izdaja delavskih interesov, pajdšenje z najbolj reakcionarnimi si-

Ameriški časnikarji na obisku pri predsedniku republike generalu Peronu in njegovi gospe

Na drugem mestu poročamo, da je z letalom družbe F.A.M.A. prispela v Argentino večja skupina ameriških časnikarjev, ki si bo v Buenos Airesu ogledala vse pridobitve nove Argentine.

Ameriški časnikarji so v torek obiskali predsednika republike generala Juana D. Perona in so ostali pri njem v daljšem razgovoru.

Gospod predsednik jih je sprejel v vladni palači ter jim je odgovorjal na vsa postavljena vprašanja, ki so se nanašala na politiko njegove vlade. Predsem jim je pojasnil svojo gospodarsko politiko, ki stremi za tem, da poljedelcem dobro plačuje njihov pridelek. Samo ta namen je imelo tudi razbitje raznih monopolov. Njihovo vlogo je prevzela država in sedaj poljedelec že vnaprej ve, koliko bo dobil za žito ali pa za živino.

Svojo industrijo pa Argentina gradi zato, da se ne bi več znašla v takem položaju, kakor med zadnjima vojnama, ko ni mogla od nikoder dobiti najpotrebnejših strojev. Inozemska težka industrija bo

lami itd. In če ob to kvalifikacijo postavimo vse psovke, s katerimi so v predvolilni borbi obložili Stalinove kominformovce, Tito, Kardelj, Pijade, Rankovič in drugi "veljavni možje", ki trenutno obvladujejo jugoslovanske narode, smemo mirno reči, da se ti pajdaši med seboj dobro poznajo in da jim lahko verjamemo.

Titove volitve so nova lekcija za nas in za vse, ki bi komunizem radi spoznali: Nasilje in izmaličenje prave ljudske volje!

pa v Argentini še vedno imela dober trg.

Časnikarji so gospodu predsedniku zastavili tudi vprašanje o sedanjem mednarodnem položaju.

Gospod predsednik je dejal, da je ta položaj silno težak in bo privedel do nove vojne, če med obema sprtima taboroma ne bo prišlo do sporazuma. Iz obeh sistemov bo treba ustvariti nekaj tretjega.

Najuspešnejše sredstvo za pobjanje komunizma je pa zadovoljno ljudstvo in socialna pravičnost. Istega dne so bili ameriški časnikarji sprejeti tudi pri gospe Mariji Evi Perón, ki jim je pojasnjevala delo sedanje vlade na socialnem polju, tako za otroke, mladino, delavstvo in starostnike.

Ameriški časnikarji so se nav vse laskavo izjavljali o ureditvi številnih socialnih ustanov, ki so jih obiskali in so povdarjali, da še nikjer niso videli tako veselih in zadovoljnih ljudi. Delo gospe Marije Evi Perón pa so primerjali z delom gospe Rooseveltove.

KONFERENCA TREH BO MAJA V LONDONU

Kmalu potem, ko se je končala druga svetovna vojna, so listi večkrat objavljali poročila, da so ameriške in kanadske čete v raznih letnih časih odhajale na vojaške vaje v področja ob severnem tečaju. V Groenlandiji in v severni Alaski so zgradili nekaj oporišč in letališč. Čez te predele ima namreč Severna Amerika na drugi strani tečaja Sovjetsko zvezo za neposredno soseda. Ako bi kdaj tečaj omogočil razvoj pravega bojišča, bi moglo priti do spopada med Ameriko in Sovjetsko zvezo, ne da bi pri tem bila Evropa ali pa drugi kontinenti prizadeti.

NEUSPEH AMERIŠKIH MANEVROV NA ARKTIKU

Več let zaporedoma so ameriški oddelki imeli vaje ob Arktiku. Pri teh bojih je sodelovalo komaj nekaj nad 6000 vojakov, Amerikancev in Kanadcev in zaključek teh vaj je bil — kakor pišejo ameriški listi —, da vojak ameriškega kontinenta ne prenese vojskovanja v področju, ki leži severno od 60. vzporednika. Razvoj kake uspešne fronte proti sovjetom na tej strani še dolgo ne bo mogoč; edino letalstvo lahko z velikim uspehom nastopa, ako bodo sovjeti na drugi strani tečaja imeli v razmerji dosegljivosti tista središča industrije in vojaških zbirališč, ki bodo lahko tarča takih letalskih napadov.

Toda komaj so v USA objavili ta delni neuspeh ameriških vaj, pa so listi že začeli prinašati podrobna poročila o tem, kako so se sovjeti ravno v tem področju, to je na svoji strani Arktika, pripravili za bodoči konflikt. Dočim so v Ameriki mogli poslati na vaje komaj 6000 vojakov, imajo sovjeti v svojih središčih, ki vsa leže nad 60. vzporednikom, to je severno od črte Leningrad - Kamčatka, nad 40 divizij moderno opremljene vojske, ki se je v manevrih tudi dobro obnesla. Pod Arktikom so vzrastla nova velika mesta, od katerih nekatera štejejo nad 500.000 prebivalcev. Mesta Igarta, Nordisk, Novi Port,

Ambarčik, Nižnji Kolinski, Unjelen še pred nekaj leti niso bila na zemljevidu, danes pa štejejo vsako po nad 100.000 prebivalcev. Vsa so na višku civilizacije in vsa bivališča opremljena z napravami, ki naj omogočijo življenje človeku tudi v teh arktičnih področjih. Vse to področje nad 60. vzporednikom je proglašeno za stalno vojaško zono in podrejeno podpredsedniku vlade maršalu Bulganinu. Vsa uprava je v vojaških rokah in nikdo ne more na to področje, kdor nima vojaških potnih listin.

KONFERENCA TREH BO MAJA V LONDONU

Ko listi kar tako odkrito pišejo o zadevah, ki stavišajo v slabo luč ameriško vojno pripravljenost, obenem pa tudi v nič lepšo luč sovjetske varnostne ukrepe, ki teh sovjetskih novotvorb niso znali prikriti ameriški obveščevalni službi, pa se oglašajo poročila o tem, da se bodo francoski, angleški in ameriški zunanji ministri sešli na novo konferenco začetkom maja v Londonu. Na dnevnem redu bi bili razgovori o prodiranju komunizma v Aziji, o nemških zadevah, o pogodbi z Avstrijo in o tem, kako dopolniti Atlantsko pogodbo, ki povezuje zahodne evropske države v obrambno zvezo z USA. Toda francoski zunanji minister Schuman je v svoji prvi izjavi o prihodnji londonski konferenci omenil, da je treba Atlantski pogodbi odvzeti njen prevelik vojaški pomen in kreniti na pot večje "politične prožnosti".

V Angliji pa napovedujejo spremembo zunanje politike; namesto Bevin, ki je zelo bolan, bi naj prevzel vodstvo zunanje politike bivši delavski finančni minister Dalton. Njegova stalna teza pa je, da se mora Anglija umakniti iz evropskih zmešnjav in se posvetiti samo svojemu imperiju, vendar pa preprečiti, da bi se Evropa gospodarsko ali politično povežala v unijo ali pa v regionalne bloke.

LA LINEA AEREA ARGENTINA A USA

También en la aviación se refleja el adelanto de la Argentina, sea en la civil como en la militar. Todos los centros importantes de la República tienen sus aeropuertos y buenas comunicaciones regulares con la Capital Federal.

Argentina se da bien cuenta de la importancia de la aeronáutica y de su porvenir. Para estar al día en ese respecto y facilitar la comunicación de Buenos Aires con todos los centros importantes del mundo, el Ministerio de Obras Públicas construyó el grandioso aeropuerto Ministro Pistarini en Ezeiza, donde pueden aterrizar las aeronaves de toda clase.

Mientras tanto la Argentina ensanchaba su red aérea, implantando últimamente también una línea propia de enlace con USA, que conforme con el convenio recíproco, atenderá el transporte personal y de carga entre Buenos Aires y Nueva York, estando la línea a cargo de la F.A.M.A. que figura en las Aerolíneas Argentinas.

El primer cuatrimotor de esa línea volvió el 26 de marzo de regreso de su primer viaje, trayendo un nutrido número de periodistas norteamericanos, que se expresan en términos halagüeños por la comodidad y atención esmerada, de que han gozado.

Así tendrá el mundo un camino más para venir a visitar a la Argentina y admirar su adelanto cada vez más notable.

LETALSKA SVEZA MED ARGENTINO IN USA

Vedno večji napredek Argentine se odraža tudi v njenem letalstvu, tako vojaškem, kakor tudi civilnem. Vsa važnejša mesta v republiki imajo moderna letališča in so povezana s stalnimi letalskimi zvezami s Capitolom.

Argentina se zaveda važnosti letalstva in njegove vloge v bodočnosti. Da bi bila vsem tem nalogam kos in da bi Buenos Aires zvezala z vsemi letalskimi središči na svetu, je Ministrstvo za javna dela zgradilo na Ezeizi velikanski, najmodernejši letališče, na katerem lahko pristajajo največja letala.

Argentinska vlada je pa v tem času tudi razširila svoje letalske proge ter je bil med njo in severnoameriško vlado sklenjen dogovor, da bodo poleg letal severnoameriških letalskih družb lahko združevala osebni in blagovni promet na zračni progi Buenos Aires — New York tudi letala družbe F.A.M.A., ki je vključena v Aerolíneas Argentinas.

Prvo štirimotorno potniško letalo te družbe se je v nedeljo, 26. t. m. vrnilo s svoje prvi poti iz USA nazaj na letališče General Pistarini na Ezeizi. V Argentino je pripeljalo močno skupino uglednih ameriških časnikarjev, ki so po pristanku letala na letališču bili polni pohvalnih izjav zaradi udobnosti pri potovanju in odlične postrežbe in postopanja s strani na letalu uslužbenega osebja.

Tako bodo sedaj tudi udobna potniška letala družbe F.A.M.A. nudila svetu priliko, da bodo ljudje še lažje prihajali v Argentino in spoznavali njen vedno večji napredek in razvoj.

ORGANIZACIJA ZAHODNE EVROPE

Za sestankom zastopnikov Anglije, Francije, Belgije, Nizozemske in Luksemburga v Londonu, kjer so razpravljali o socialnih problemih, in po sestanku fin. ministrov držav Atlantskega pakta prav tako v Londonu je bila te dni v Haagu konferenca vojaških poveljnikov držav atlantskega pakta pod predsedstvom šefa ameriškega glavnega štaba Bradleya. Na

konferenci so razpravljali o zadnjih akcijah v zvezi z organizacijo držav tega pakta ter pripravili potrebne za realizacijo te vojaške zveze. Pripravili so tudi načrt za izvedbo konference zun. ministrov teh držav, ki bo v aprilu ali maju.

Bistvene točke razgovora voj. poveljnikov so obsegale naslednje točke: 1) višina denarnega prispevka, orožja ter voj. moči v močtvu vsake od podpisnic pakta, 2) poenotenje orožja in vskladje operativnih načrtov.

Gen. Bradley, ki je v Evropo prišel v znamenju svoje izjave, češ da se prej ko v dveh letih ni bati nove vojne, je novinarjem na njih vprašanje, ali bo zahodna Evropa resnično prepuščena samo lastnim močem v obrambi pred Sovjeti in da ne morejo računati na korenitejšo ameriško pomoč, dejal smehljaje: "Vsekakor drži, da smo v zadnji vojni prišli v Evropo".

TEZAVE V VODSTVU AMERIŠKE ZNANJE POLITIKE

Med tem ko se Schuman izreka za večjo prožnost in se napoveduje Bevinov umik iz angleške zunanje politike, pa se v USA z vso silo nadaljuje razprava o tem, koliko je v Državnem tajnistvu komunistov. Republikanski senatorji trde, da jih je nad 100 in pri tem stalno terjajo odstop samega državnega tajnika Deana Achesona. Prav tako bodo v kratkem objavili ime tistega visokega člana ameriškega Državnega tajništva, ki da je glavni sovjetski vohun v USA. Lippmann pa v svojih člankih prav tako terja, da se mora ameriška zunanja politika spremeniti, ker da se več ne naslanja na oboroženo premoč, ki so jo USA imele do tedaj, ko je bilo objavljeno, da imajo tudi sovjeti svojo atomsko bombo.

Nekateri komentatorji zato pišejo, da zajema demokratični svet velik val "defetizma"; mnogi svare, da je to delo komunistov, drugi pa ne gledajo tako črno, menč, da to obračunavanje in iščenje ne more roditi neuspeha. Kajti ako bi bila to res slabost, tedaj bi jo sovjeti že izrabili in ne bi čakali, da se na londonski konferenci blok zahodnih zaveznikov konsolidira in okrepi. Vsekakor bo londonska konferenca v času, ko bodo na vseh straneh smeri, ki hočejo izrabiti sleherno slabost, najbolj delavne.

Z izvedbo generalnega štrajka v Italiji je prišlo do ostrih spopadov med komunisti ter oblastmi; od preprostih policijskih pretefov so to pot komunisti prešli že v obdobje šolanja večjih mas ter načrtno dvignili upor v mestu San Severo; upor celotnega prebivalstva se je pridružilo okrog 10.000 od drugod poslanih komunistov, ki so se krepko upirali policajem in karabinjerjem, končno pa so vojaškim tankom podlegli. — De Gasperi je k vsem tem dogodkom dejal, da je njegovega potrpljenja sedaj konec, hkrati pa napovedal takojšnjo razlastitev 1 milijona in pol ha zemlje.

★
V Romuniji je umrl znani politik Narodne kmečke stranke, večkratni predsednik vlade ter najožji sodelavec obsojenega Manuia dr. Aleksander Vaida-Vojevod.

SPET GOVORIMO O SEBI

Okrog Novega leta smo na tem mestu parkrat pisali o potrebi slovenskega tiska v svobodnem svetu. Reklji smo da je zlasti tednik "Svobodna Slovenija" danes močna vez med skupinami slovenskih protikomunističnih naseljenčev, raztresenih po celnem svetu in da je zato naloga lista, da se po obsegu in vsebini čim bolj izpopolni, naloga Slovencev pa, da list z naročanjem in sodelovanjem vzdržujejo.

Ker je list odvisen izključno od pomoči svojih naročnikov in prijateljev, čutimo dolžnost, da jim povemo kakšno je gospodarsko stanje lista. Vsak izmed naročnikov ima možnost, da se v blagajniških knjigah uprave prepriča o resničnosti pričujočih podatkov.

Prvič: *Koliko stane list?* V letu 1949. je bilo treba tiskarni plačati za tisk in klišeje \$ 22.458.90. Poštneje je bilo treba plačati \$ 4.510. Plača urednika in pomočnika pri upravi \$ 6.950. Razni izdatki (pisalni stroj, popravila, najnujnejši inventar, pisarniške potrebine, papir, ovojni papir itd.) \$ 3.236; skupno je imel list v letu 1949. \$ 36.154.90 stroškov.

Drugič: *Kako pokriti stroške?* Ker list nima nikake gotovine, je kot smo rekli le navezan na pomoč svojih prijateljev. Ti prijatelji se dele v tri skupine: 1) Naročniki, ki so v letu 1949. plačali \$ 23.848 naročnine. 2) Dobrotniki, ki so v letu 1949. prispevali v tiskovni sklad \$ 4.620. 3) Oglasaševalci, ki so plačali za oglase \$ 6.129.40. Skupna svota vseh dohodkov, je \$ 34.597.40.

List je končal lansko poslovno leto z primanjkljajem \$ 1.557.50.

Kaj nam povedo gornje številke? To-le: List ni dobičkanosno podjetje. Ni in tudi ne mara biti. Naročnina je komaj pokrila tiskarniške stroške. Oglasaševalcem in velikodušni žrtvi 90 dobrotnikov, ki so vplačali polno vsoto v tiskovni sklad se moramo zahvaliti, da je list za silo izvozil. Če bi sumljivo dolga vrsta onih, katerim smo list celo leto v redu pošiljali, pa niso nič plačali, čutila, da je dolžna poravnati svoje obveznosti napram listu, pa bi bili pokriti tudi stotaki, ki so v breme lanskega obračuna.

Tretjič: *Kaj bo v letu 1950?* List je postal večji in pestrejši. Z obsegom lista se je dvignila zlasti cena tiskarniškim stroškom. Nove stroške povzročata tudi objavljen mesečna priloga, ki redno izhaja in je zanimiva. Novi sodelavci se oglašajo, tako, da ne morejo priti na vrsto. Ne draži se le kruh in meso, ampak tudi papir in tisk. Radi vsega tega je list letos dražji. Pa tudi letos bo odvisno le od naročnikov in prijateljev ali bo mo splavali na suho ali ne.

To-le prosimo vse, ki jim je na srcu naš tisk: Poravnajte čim prej zaostalo naročnino in naročnino za tekoče leto. Uprava bo z današnjo številko postopoma ustavljala list vsem onim, ki svojih obveznosti ne izpolnjujejo. Prosimo, da vsi, ki le zmorejó tudi letos prispevajo svoj dar v tiskovni sklad. Lansko leto so ti plemeniti darovalci rešili list. Vse kaže, da bo letos njihova pomoč prav tako, če ne še bolj potrebna. List vabi vse slovenske obrtnike in pridobitnike, da oglašajo v listu. Saj vemo, da imajo brez takih oglasov dovolj dela in zaslužka. Morda pa ne bo vedno tako. In zakaj ne bi oni naši rojaki, ki morda lažje in več zaslužijo prispevali v obliki trgovskega oglasa nekaj malega h krepitvi slovenskega svobodnega tiska?

In za konec še ena iskrena prošnja. Sporočite listu, kaj vam v posameznih člankih in poročilih ugaja ali ne ugaja. Pogrešamo iskrene kritike, ki je listu v nemajhno oporo in več zaslužijo prispevali v obliki trgovskega oglasa nekaj malega h krepitvi slovenskega svobodnega tiska?

IZ TEDNA V TEDEN

IRO je od leta 1947 dalje pomagala v celoti 1.446.700 DP; od teh jih je bilo 706.177 na novo naseljenih, 155.539 jih je odšlo v SA, 117.085 v Izrael, 113.986 pa v Avstralijo. Največ beguncev so vzle Anglija, Kanada, Francija. Samo v januarju letos je IRO preselila 16.318 oseb; repatriiranih je bilo v tem mesecu sila malo DP: 25 v FLRJ in 4 v ZSSR.

Na dr. Adenauerjev predlog o sklenitvi francosko - nemške gospodarske unije, ki naj vodi sčasom v čim ožje združenje obeh držav, je Schumann izjavil, da je za to še prezgodaj; pač pa je Schumann mnenja, da je sodelovanje Zahodne Nemčije v Evropskem svetu predpogoj uspešnega delovanja tega sveta. Mc Cloyevo misel o skupnih volitvah v svez Nemčiji je sedaj povzela zah.-nemška vlada, ki je mnenja, da bi preko istočasnih volitev na celotnem nemškem ozemlju najlažje in najbolje prišli k ponovni skupnosti nemške države na demokratičnih osnovah.

Zav. poveljstvo v Berlinu je dovolilo antikom. sindikatom ter organizacijam prirediti ogromno proslavo 1. maja, da bi tako Nemci sami mogli najodločneje pokazati "rdečim" Nemcem, da napovedanega pohoda na Berlin koncem maja ne bodo dopustili.

Vse nekomunistične stranke Vzhodne Nemčije so pod kom. pritiskom podpisale volilni proglas, s katerim pozivajo Nemce na volitve kandidatov "Nacionalne fronte", vodene od komunistov. S tem je "zmaga" ljudskofrontaške stranke zagotovljena.

Sovjeti so promet z Berlinom spet zmanjšali na polovico dovoljenega. Zah.-nemška vlada je odobrila pravico azila vsem Nemcem, ki prebeže iz Vzh. Nemčije. 3.000 USA vojakov se vežba v populčnih borbah, da bodo lahko kos nalogam ob ev. vzhodnonemškem pohodu v Berlin.

V Belgiji je z odstopom kršč.-soc. ministrskega predsednika G. Eyskensa regent Karel poveril sestavo vlade 81. letnemu grofu Carton de Wiartu, ki je smatral za potrebno sklicati belgijski "kronski svet" — prvič po 35. letih — v upanju, da bo tako našel rešitev iz krize okrog kraljevskega povratka. Pa tudi de Wiart ni uspel in regent je naprosil liberalca Devezea, da sestavi vlado; slednji je poslal kršč.-soc. poslanecem ultimatum, ki poteče v četrtek zvečer, v katerem jih poziva, naj se odpovedo pogovoru za stalno vrnitev in vladanje kralja Leopolda; socialiste je naprosil, naj odstopijo od svojega pogoja, da se kralj sploh ne sme vrniti; predlagal pa je vmesno rešitev, naj bi se Leopold

"VOLITVE V LJUDSKI DEMOKRACIJI"

"Najbolj čudna politična kampanja, kar jih je kdaj koli bilo videti v Evropi, se je nocoj končala ob zvokih boogie-woogie in pozivih 10 milijonom jugoslovanskih volilcev, naj odobre brezpozicijsko listo maršala Tita pri nedeljskih volitvah." Tako začenja svetovna agencija United Press svoje poročilo iz Beograda za večer pred nedeljsko volilno komedijo.

In UP nadaljuje: "Kljub dejstvu, da nihče od 620 kandidatov nima nikakega nasprotnika v volilni borbi, je bila volilna kampanja izvedena s takšnim pompom in rompom, kakor ga poznajo samo v zahodnem svetu."

In spet pravi UP: "Že v naprej predvideni zaključek bo pokazal, da je vsaj 95% glasov bilo oddanih za jug. leaderja kar bodo njegovi volilni števci povedali v ponedeljek enkrat."

Takšno mnenje o volitvah v FLRJ je imel ameriški dopisnik. Propagandni minister FLRJ pa se je tudi potrudil ter svetu pričel dopovedovati, da so nedeljske volitve nič drugega kakor sklicanje jug. ljudstva "na okup" pred sovjetski mi mogotci in najboljši dokaz, da je jug. ljudstvo trdno odločeno za maršalom v njegovi borbi z ZSSR. Morda bo ta šlager ujel kako kratkovidno ribo, morda.

Ljudstvo pa je "volilo"; že v zgodnjih jutranjih urah so se vrstile množice in komaj čakale, da oddajo svoj glas; že ob 5 zjutraj, pravijo poročila, so stali v vrstah; mi to kaj radi verjamemo, kajti predobro vemo, da je premnogim "volilec", ki bi najrajši ostali doma, prav prišla jutranja tema, da so vsaj tako svojo narodno zavest in vest malce umirili.

Rezultati prihajajo; prvi iz Mostarja — 83 opozicionalcev samo! Ko bi vsaj

vrnil, nato pa po krajšem vladanju odstopil v korist sina Baldouina.

V primeru neodjenljivosti kršč. socialistov in socialistov bo Deveze zaprosil regenta, da razpusti parlament ter razpiše nove volitve; od teh si kršč. socialisti obetajo absolutno večino, na kar bi nemoteno spravili Leopolda nazaj na prestol. Nad tem njihovim načrtom pa vise besede P. H. Spaaka, da povratek Leopolda pomeni notranji razkroj Belgije.

Šibkost belgijskega položaja v zun. politiki slabi tudi skupnost zahodnih držav; zato ni izključeno, da bodo ostali zavezniki Atlantskega pakta pritiskali na belg. državnike, da krizo čim prej kakor koli rešijo.

V Turčiji bodo 14. maja volitve v parlament. Na obisk v Ankaru je prišel amer. gen. Collins. Turki in Lahi so podpisali prijateljsko pogodbo.

Kominform je sklenil ustanovitev skupne delovske organizacije v vseh satelitskih državah s sedežem v Pragi. S to organizacijo naj bi Sovjeti dosegli ustvaritev masovnih delovnih brigad, ki bi pod vodstvom sovj. specialistov lahko služile v katerem koli področju sovj. sfere.

Poljaki so svojo državo preuredili po sovj. vzorcu ter se tako še bolj približali dnevu, ko bodo kot "samostojna" sovj. provinca vstopili v sklop ZSSR. Na češkem so vzpizorili nekaj procesov proti upornikom. Po nekaterih poročilih naj bi uporniki umorili v Pragi Zdenka Fierlingerja, podpreds. vlade; vendar ta poročila še niso potrjena.

Nekateri zah. listi so objavili, da je po Stalinovem testamentu predviden za naslednika Vjačeslav Molotov.

Senzacijo je vzbudila v svetu objava slike maršala Stalina pri oddajanju volilnega glasu; revija Newsweek je namreč kmalu zatem objavila posnetek Stalina na dan volitev letos ter posnetek izpred nekaj let ter z istočasno objavo dokazala, da je slika iz volitev fotomontaža, po kateri naj bi Stalina glava na tej sliki bila v resnici posneta že pred nekaj leti; "Newsweek" trdi, da je na sedanji sliki napačna osvetlitev in neskladnost med "montirano" glavo ter ostalo pojavo maršala Stalina.

V Washingtonu se je ves teden nadaljevala konferenca pripravljalnega sveta Medameriške gospodarske organizacije. Na konferenci razpravljajo o točkah gospodarskega in socialnega značaja, ki jih bo rešila in spravila v tek Medameriška gospodarska in socialna

ne bil Mostar, za naše pojme kraj tam nekje, kjer je okr. komisar preštel glasove že ob 5 zjutraj in bi jih lahko že ob 4,15, ako ne bi samo enega zamudnika čakali do pet minut pred peto...

Tito, Kardelj in Peter Stambolič, predsednik vlade LR Srbije so skupno volili; Tito in Kardelj sta znala dobro vreči kroglico, Stambolič pa se je "zmotil", ker je vrgel v skrinjo proti Titu; "zmotil", pravijo.

V navzočnosti maršala Tita samega si je ljudska komisija dovolila vzeti kroglico iz "opozicijske" skrinje ter jo vreči v "vladno"; res neokusna šala na račun "ljudske demokracije"! Pa morda tudi ni bila samo šala, ako je Stambolič tako bistrega duha, da si je s spustitvijo kroglice v antititovsko skrinjo v navzočnosti fotografov hotel "za kdaj pozneje" preskrbeti najboljši dokaz, da je bil že tedaj proti Titu...

Prvi rezultati pravijo samo o 99. 98, 97% itd. udeležbi volilcev. Vlada je dobila v Beogradu 92, v Skoplju 99, v Ljubljani 93, v Sarajevu 99, v Splitu 99 in Titogradu 99%; v okrajih, kjer je kandidiral sam maršal, je vse 99% zanj.

Med prvimi rezultati pa je tudi rezultat 4. vol. okraja v Ljubljani, kjer sta kandidirala Breclj Marjan in Oček Angelca; tamkaj so namreč — po dosedanjih poročilih — zabeležili največji procent opozicije — 13.9%. Če so ljub. komunisti kot "dobri zahodnjaki" hoteli priznati vsaj nekaj opozicije, da bi tako rešili demokratični obraz volitev, so s tem priznanjem 13.9% dali vsaj nekaj priznanja najmanj 85% slov. naroda, ki bi resnično rad spet demokratično volil svobodo in prostost, ne pa samo na ukaz prikimal z glavo.

konferenca v Buenos Airesu. Datuma začetka te konference še niso določili. Glavni predsednik sedanjega zasedanja Miller je izjavil, da je konferenca do sedaj imela že popoln uspeh ter je znova pozval ameriške narode h gospodarskemu in socialnemu sodelovanju. V prizavedanju za gospodarsko izmenjavo dobrin je posebej omenil Argentino, ki se prizadeva za "iskreno in čim tesnejše gospodarsko sodelovanje z USA". V ta namen se je v Buenos Airesu ustanovila Argentinsko-ameriška gospodarska komisija, ki bo stalno zasedala.

Na konferenci obravnavajo tudi vprašanje ustanovitve Medameriškega trgovskega in produkcijskega instituta, dalje vprašanje medameriških kreditov in ustanovitve medameriške banke za pospeševanje trgovinskih izmenjav. Na dnevnem redu imajo tudi vprašanje emigracije v ameriške države.

Ameriško zunanje ministrstvo je naročilo svojim poslanikom v državah za železno zaveso, da naj odpuste kolikor mogoče svojih uradnikov, državljanov dotičnih držav, da jih tako zavarujejo pred nevarnostjo obtožbe o vohunjenju v korist USA.

Bolivjska policija je preprečila komunističen udar v Boliviji ter zaprla večje število upornikov. Objavila je poročilo, v katerem pravi, da je pripravil udara vodil sovjetski častnik Aleksander Ovanjo s sodelovanjem importiranih francoskih komunistov.

Kreditna komisija ameriškega parlamenta je odobrila ameriški državni proračun za proračunsko leto, ki prične 1. julija 1950. Proračun znaša 29.045.030.164 dolarjev za federalne potrebe ter 11.592.751.053 dolarjev za Maršalov načrt. Za obrambo je od tega določenih 13.911.127.300 dolarjev in sicer: za vojsko 3.910.882.300, za mornarico 4.448.181.000, za letalstvo 5.190.904.000. Za raziskovanje atomske energije je določenih nad 3/4 milijona dolarjev.

Glavni tajnik ZN Trygve Lie je izdelal načrt za 20 letno premirje med USA in ZSSR na podlagi zadnjega Achesonovega govora o stališču USA napram ZSSR in njenim satelitom.

Severoameriška gospodarska produkcija je v preteklem letu ostala na isti višini, kakor l. 1948. Zasebni promet je znašal v l. 1942. 212 milijard dolarjev, državni pa 222 milijard dolarjev. Zaposlenih je bilo v USA v l. 1949. 58.500.000 oseb ali samo dva procenta manj kakor v l. 1948. V avtomobilski industriji so izdelali 6 milijonov osebnih in tovornih avtomobilov. Postavili so za 19 milijard dolarjev novih hiš.

Novi ameriški velebombniki B-47 imajo radius poleta 1600 km in brzino 1.012 km na uro. Na zadnji vožnji iz Los Angelesa v New York je skupina takih bombnikov preletela razdaljo 3780 km v 3 urah in 46 minutah.

Pred ameriškim kongresom se nahaja predlog katoliških senatorjev in poslancev o zbliznanju države s kat. Cerkvijo. Po tem predlogu naj bi tudi katoliške šole v USA dobivale državno podporo. Proti predlogu nastopajo nekateri protestantski poslanci in senatorji, vendar pa ni bil umaknjen in bo on njem odločilna debata na prihodnjem zasedanju parlamenta.

Novo ameriško stratosferno letalo "XL" je pri zadnjih poskusih doseglo hitrost 3202 km na uro.

Sovjeti grade močno letalsko armada, ki naj v vsem zadostuje velikim potrebam obvladanja prostora od Vladivostoka do Stettina, ter od Severnega morja do Burme.

Ameriško ministrstvo za delo je objavilo, da je trenutno v USA 4,5 milijonov brezposelnih. Število brezposelnih se je tako od 1. januarja 1949 zvišalo od 4,5 na 7%.

Komunisti Božiča ne praznujejo in namesto njega uvajajo že več let "novoletne jelke". Tako novoletno jelko so imeli 31. decembra tudi v Ormožu. Najprej je bila igra, nato pa je "dedek Mrz" delil darila.

Slov. filmsko podjetje "Triglav" namerava izdelati biografski film o Francetu Prešernu.

V Ljubljani so nedavno imeli razstavo "Slovensko slikarstvo v dobi realizma". Oris razstave in analizo razstavljenih del je podal dr. Izidor Cankar.

ARGENTINA

V gledališču Colón so bili pred dnevi zbrani predstavniki raznih socialnih ustanov. Predvsem so bili zbrani člani arg. socialne delegacije, katero je poslala v Ecuador Ayuda Social María Eva Duarte de Perón delit pomoč po zadnjem potresu prizadetemu prebivalstvu. Ko sta vstopila v dvorano predsednik republike general Perón in njegova gospro soproga, so ju vsi navdušeno pozdravili. Gospa María Eva Perón je imela ob tej priliki na vse zbrane nagovor, v katerem je poveljevala delo članov te delegacije, ki so v Ecuadorju lajšali bedo trpečemu prebivalstvu, nekateri od njih so pa ob vračanju domov žrtvovali tudi svoja življenja. Predsednik republike general Perón je vsem članom omenjene delegacije podelil peronistične medalje.

María Eva Duarte de Perón je pred dnevi odprla novo šolsko leto Argentinske sindikalne šole.

Zunanji minister dr. Paz je v ponedeljek zvečer sprejel domače in inozemske časnikarje ter jim je v zvezi s sedanjimi trgovinskimi razgovori med argentinsko in britansko delegacijo in govorom, ki ga je imel v angleški spodnji zbornici angleški minister za prehrano Webb, izjavil, da bo argentinska vlada zahtevala od angleške vlade točna pojasnila o tem govoru. Pri sed. razgovorih brit. delegacija ni pristala na argentinsko zahtevo po zvišanju cene mesu za 40 odst. od dosedanje cene.

Po vsej Argentini bodo 5. aprila spominске proslave ob 132. obletnici bitke pri Maipú in takratnega sestanka generala San Martina in Bernarda O'Higginsa.

Instituto Nacional Sanmartiniano je odobril alegoričen grb, ki simbolizira življenje in delo Osvoboditelja.

Med Argentino in Avstrijo je sklenjena nova trgovinska pogodba z izmenjavo blaga za razdobje enega leta v vrednosti 30.950.000 dolarjev.

Za novega administrativnega glavnega ravnatelja Narodne Direkcije za imigracijo (Dirección Nacional de Migraciones) je imenovan dr. Juan Angel Banfi. Njegov prednik Mario J. Chingotto je podal ostavko.

Za stalnega argentinskega delegata pri UN je imenovan poleg svojih sedanjih službenih dolžnosti argentinski veleposlanik v Washingtonu Jerónimo Remorino.

V nedeljo, 26. marca, so bile v provinci San Luis volitve guvernerja, njegovega namestnika in poslancev v pokrajinski parlament. Volitev so se udeležile štiri stranke: peronistična, radikalna, demokratična in komunistična. Zmagala je z veliko večino peronistična stranka ter je bil za guvernerja izvoljen dr. Ricardo Zabala Ortiz.

Ministrstvo za letalstvo je pred dnevi objavilo, da že več dni pogrešajo na Ognjeni zemlji štirimotorno izvidniško letalo, ki je zadnjikrat sporočilo svoji bazi svoj položaj nad jezerom Fagnano dne 17. t. m.

Za novega argentinskega veleposlanika v Londonu je imenovan Carlos Alberto Hogan.

Peruanska vlada je prodala YPF 127.000 tankov nafte.

V buenosairško pristanišče je prispela nova ladja argentinske trgovske mornarice Río Cuarto, katero so zgradile ladjedelnice v Trčižu.

V Mendoza so pred dnevi zaključili velike slavnosti, ki so bile združene s praznikom vinske trgovske Predsednika republike je na slavnostih zastopal minister za industrijo José Constantino Barros. Izvoljena je bila tudi kraljica let. vinske trgovke.

Med Mendoza in Santiagu de Chile so zgradili 95 km dolgo novo moderno mednarodno cesto, po kateri bo mogoče priti iz Mendoze v čilsko glavno mesto z avtomobilom v petih urah.

Predsednik general Perón je sprejel predstavnike Medameriške komisije za turizem, ki je bila ustanovljena lani za pospeševanje turizma med ameriški državami. Predsednik je članom te komisije naglašal, da njegova vlada daje vse možnosti za še večji razmah turizma in so v petletnem gospodarskem načrtu določene visoke postavke za graditev novih cest in hotelske industrije.

STRAŠILO ATOMSKE BOMBE

Kdo danes še ne govori o atomski bombi? V velikih dvoranah, kjer največji svetovni učenjaki preizkušajo atomsko energijo, v salonih okretnih diplomatov in morda celo med skromnimi pastirji v Andih je atomska bomba glavni predmet razgovorov, razmišljanj in tudi prepričev, ker v njej pač vsi gledajo tisto strašno pošast, ki bo prej ali slej poglajala svet v trepi vesoljni potop. "Strah ima velike oči", smo navadno govorili in zato morda le ni odveč, če se vprašamo, ali morda le preveč ne pretiravajo učinkovitosti atomske bombe? Dogodki zadnjih let na političnem polju nam preveč jasno dokazujejo, da se vesilesile, sprte v tem ali onem vprašanju, med seboj raje žalijo, si mečejo očite v obraz in podtikajo vsemogoče laži, nikakor pa nočejo seči po uporabi vojaške sile, ki bi seveda takoj privedla do tretje svetovne vojne, čeprav bi poseg po orožju po starem pojmovanju čisti, ugleda, suverenosti in samohranitve bil že davno opravičen. Tega pa ne store samo iz razloga, da se izognejo uporabi atomske bombe, katero smatrajo za karakteristično in odločilno orožje v bodočem vojaškem spopadu. Ali je temu res tako?

VODIKOVA SUPERBOMBA — ABSOLUTNO OROŽJE

Po svetu mnogo pišejo o strašni učinkovitosti atomske bombe. Mi vemo o njej samo toliko, da je njena eksplozivna moč enako kot ona 100 do 200.000 TNT (trinitrotoluda), s katerim so polnili topniške granate, zračne bombe, pionirske rušilke itd. S to res pomembno rušilno silo lahko atomska bomba novega tipa uniči vse, kar bi živelo ali pokrivalo površino 100 do 200 kv. kilometrov. Toda svet se ni zadovoljil samo s tem izumom, temveč je odkril še nekaj popolnejšega v "vodikovi superbombi", katero vojaški strokovnjaki smatrajo za "absolutno orožje", ki lahko odloči za ključek bodoče vojne, ker je radij njenega učinka s silo in uspešnostjo 100 do 500 navadnih atomskih bomb neomejena. Praktično prikazano: "Ena sama srednja velika atomska bomba lahko zamenja 10 do 50.000 navadnih letalskih bomb, ki jih poznamo iz zadnje vojne. Potemtakem bi zadostovalo 50 do 100 atomskih bomb za popolno uničenje 500 km dolgega bojišča, s celokupno vojsko katere srednje evropske države, ki bi bila seveda za vedno uničena. Po taki računici bi bil strah pred uporabo atomske bombe res opravičen, če ne bi bilo še drugih činiteljev, ki določajo vrednost in učinkovitost vojaškega orožja.

ATOMSKA BOMBA JE IZGUBILA NAJVEČJO UDARNOST — PRESENEČENJE

Za atomsko bombo smo zvedeli ob koncu druge svetovne vojne, ko so jih Amerikanci odvržili na japonski mesti Nagasaki in Hirošimo, da bi pospešili predajo Japonske potem, ko je bila Nemčija že strta. Ves svet je bil po petletnem trpljenju že tako utrujen in otopel, da temu dogodku ni pripisoval odgovarjajoče mu važnosti. Ta nepričakovani napad je odkril popolnoma novo področje atomske energije, ki bo v doglednem času temeljito spremenila življenje in delavnost na zemeljski obli. Vemo, da ravno v vojnah, ki pomenjajo za prizadete narode vprašanje njihovega nadaljnega obstoja, uporabljajo zadnje in najučinkovitejše izume tehnike in človeškega napredka sploh ter je tako dosedaj še vsaka vojna nosila svoje obeležje po orožju, ki je največ pripomoglo k zmagi ene ali druge strani. V rimski dobi so nastopali metalci kamenja, sloni in važno vlogo so igrali strelci, v srednjem in novem veku smo imeli puške na smodnik, pri Napoleonu nastopa že topniška rezerva, v bitki pri Sadovi (Kraljevem gradcu) nastopajo že prve prednjače, v prvi svetovni vojni se pojavlja težko topništvo in vojni plini, v drugi svetovni vojni tanki in množično letalstvo, za tretjo svetovno vojno je določena atomska bomba. Ne smemo pa prezreti dejstva, da vrednost vojaškega orožja ni odvisna toliko od njegovih tehničnih prednosti, temveč od presenečenja, s katerim nastopi in to v času, ko sovražnik še nima na razpolago protiorožja za paraliziranje ali vsaj zmanjšanje njega učinkovitosti. Kakor imamo za vsak trupel protistrup, tako so iznašli tudi za vsako orožje protiorožje in tedaj je takoj padla njegova učinkovitost na normalno mero, t. j. obojestransko izgube so se več ali manj izravnale. S tem

da je atomska bomba odigrala svojo vlogo že na koncu druge svetovne vojne, je izgubila svojo glavno karakteristiko presenečenja, s katerim bi lahko v bodoči vojni, če bi jo do tedaj ohranili v tajnosti, nastopila naravnost s katastrofalnim uničenjem. Čeravno do danes proti njej še niso iznašli protisredstev, smo lahko prepričani, da učenjaki ne mirujejo in bodo že po samih naravnih zakonih prišli do njih. Zasedaj obstojajo še samo tkzv. "pasivna" protiorožja sredstva kot so n. pr. aparati za nevtraliziranje radioaktivnih izžarevanj, pravočasno odkrivanje in uničenje letal za prenašanje atomskih bomb z radarskimi napravami, priprava podzemskih in raztresenih zaklonišč s posebnimi zračnimi napravami itd. itd., kar vse skupaj že precej zmanjšuje nevarnost atomske bombe. Še malo, in svet bo obstrmel, ko bodo učenjaki objavili odkritje novih zrakov za paraliziranje lomljenja ali reakcije atomov in atomska bomba se bo vrnila skromno v vrsto "izravnane orožja".

ATOMSKE BOMBE SO SILNO DRAGE, ZATO BO NJHOVA UPORABA V ZAČETKU OMEJENA

Za sedaj razpolagata za atomsko bombo sami dve državi in to USA in ZSSR, za katero pa še vedno niso gotovi, če jo res ima. Vzrok temu je predvsem ta, da izdelava atomskih bomb zahteva ogromne in komplicirane naprave, ki jih je treba nalašč za to postaviti. In samo eno tako podjetje stane 2 do 4 milijarde dolarjev, kar predstavlja približno 10 predvojnih proračunov cele Jugoslavije. Tako podjetje baje lahko izdelava mesec največ tri do pet atomskih bomb, kar vsekakor ne zadošča za bodočo ogromna bojišča. K temu pa pridejo seveda še težkoče glede nabave sirovin, rud, ki jih je treba uvažati iz oddaljenih krajev, katerih je za doslej nam znanih samo kakih 8 do 10, ne upoštevajoč ZSSR, ki nam bo ostala uganka vse do bodoče vojne. Iz tega sledi, da je treba atomske bombe v potrebni količini pripraviti že vnaprej v mirnem času, kajti v bodoči vojni nobena vojskujoča se stran ne bo razpolagala s tistim časom, ki bi bil potreben za pospešeno izdelavo še manjkajočih zalog. Upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da nobena velesila ni tako bogata, da bi že v mirnem času lahko oddvajala tolikšna finančna sredstva, da bi z njimi lahko zadovoljila vsem vojaškim potrebam. Torej lahko računamo z dejstvom, da bo uporaba atomske bombe v bodoči vojni v njenem začetku precej omejena.

ATOMSKA BOMBA JE ZAMENJALA TOPNIŠTVO IN TEŽKO LETALSTVO

Atomska bomba se odlikuje s svojim ogromnim rušilnim, uničujočim in radioizvajajočim učinkom in kot taka zamenjuje nekdanje topništvo in potem težko zrakoplovstvo. Da bi si mogli pravilno predstaviti njeno operativno uporabo, se moramo malo dotakniti tudi vojaške doktrine. Vojna ima za cilj nasprotnika prisiliti k predaji, da nato pristane na politične ali ekonomske pogoje zmagovalca. Praktično se to doseže z vojaško zasedbo njegovega ozemlja ali pa vsaj njegovih glavnih življenjskih središč kot n. pr. prestolnice, industrijskih središč, katere pa vsak sovražnik žilavo brani. Potemtakem so bitke samo sredstvo državne politike za doseg željenih uspehov nad neprijateljem. Najboljši strateg je pač tisti, ki dobi zmago brez boja ali pa vsaj z majhnim številom bitk. Tega Nemci niso mogli nikdar razumeti. Potemtakem bodo atomska bomba kot naslednje topništva odvržili predvsem na one predele, ki jih bo potrebno posebno omehčati in jih pripraviti d takega stanja, da jih bo kopenska vojska lahko hitro zasedla, ki bo potem regularno dalje nastopala do zložitve sovražnikovega odpora. Torej bo treba atomske bombe prenesti globoko v neprijateljsko področje, kjer so njegovi življenjski centri. Pri tem se pa postavlja vprašanje: Kdo bo po odmetu atomskih bomb te predele tudi zasedel, če hoče v celoti izkoristiti učinek odvrženih bomb. Za to nalogo bodo morale biti na razpolago ogromne, po zraku prepeljane armade, ki bodo po odskoku ali pristanju letal popolnoma odsekane od svoje glavnine in se bodo morale same boriti sredi sovražnikovega ozemlja.

Prenos atomskih bomb, še bolj pa velikih armad po zraku, je pa danes mogoče zelo lahko presekat s pomočjo ra-

darske službe in s protinapadalnimi sredstvi ter ni izključeno, da bo polovica ali pa celo še več vseh teh vojaških sredstev izločenih in bo tako napadalec še prezgodaj ohromel in bo dosegel cilj samo še s skromnim vojaškim potencialom. In teh milijard, ki bi bile izgubljene že v enem samem naletu, ni mogoče čez noč nadomestiti. Zato bo tudi s tega vidika uporaba atomskih bomb v bodoči vojni omejena samo na strateško posebno važne in tudi dostopne objekte in bodo tako ostala širna področja nedotaknjena in ohranjena.

SPLOŠNO UNIČEVANJE — GLAVNA ZNACILNOST NOVE VOJNE

Iz prejšnjih člankov lahko ugotovimo, da bo glavna značilnost bodoče vojne v tem, da ne bo pobijanja samo na bojiščih, ampak tudi splošno uničevanje v notranjosti vseh držav, ki bodo zapletene v vojno. Poleg bojišč, raztegnjenih na tisoče kilometrov, bo še na tisoče različnih kopenskih in pomorskih oporišč, petkolonskih gnezd, guerilskih ognjišč in zrevolucioniranih narodov, ki bodo vsi posredno ali neposredno pomagali eni ali drugi strani in vplivali na izid vojne. Vsa ta nevarna žarišča bo treba strateško "obdelati" in paralizirati. In pri tem se postavlja vprašanje: Koliki del takega odpora bo treba zlomiti, da bo glavni sovražnik prisiljen h kapitulaciji in s čim? Atomska bomba bi bila res najbolj učinkovito sredstvo, toda tudi tisoče ali pa še več sedanjih atomskih bomb bi bilo premalo za doseg popolnega uspeha, ne upoštevajoč še potrebe po takojšnji zasedbi določenega področja, ki pa v mnogih primerih celo ne bi bila mogoča. In katera država si v mirni dobi more privoščiti tako strahovito visoke izdatke za pripravo ogromne zaloge atomskih bomb? Iz tega pa sledi, da bodoče vojne ne bo mogla rešiti samo atomska bomba, ampak bodo morale priskočiti na pomoč še redne vojske z navadnim oklepnim orožjem in zrakoplovstvom in še številnejšim, kakor doslej.

GUERILCI VELIKA NEVARNOST, KER JIH UČINKI ATOMSKE BOMBE NE BODO DOSEGLI

Pri tem pa ne smemo pozabiti, da je samo materialno uničenje gotovega področja vedno le relativnega pomena za izid vojne. Pravi uspeh je mogoče doseči še le tedaj, če dosežemo razrušenje in razdejavanje tudi vojaško izkoristimo. N. pr.: Če z revolucionarci okužena pokrajina šteje 10 milijonov, atomska bomba jih uniči 9 milijonov, ostane pa samo en milijon, ta drži dotični prostor še vedno v svoji oblasti. V takem primeru je strateški efekt take operacije enak skoro ničli, ker je uničenje ljudi vendar samo sredstvo za cilj, izključitev dotičnega prostora za podporo sovražniku pa ni bila dosežena. Tako bodo verjetno v novi vojni velik del dragocenih atomskih bomb res odvržli brez stvarne koristi in se bi s tem njena nevarnost še bolj zmanjšala. Pri tem pa seveda ne upoštevamo vodikove bombe.

En zgoraj omenjeni primer govori ravno v prilog guerilski vojni kot najbolj zanesljivemu protikrepu proti atomski bombi. Guerilci in petkolonci bodo tudi v bodoči vojni najprej poiskali gozdove in planine in v njih precej raztreseni vsaj delno zaščito pred atomskimi bombami. Vsaka operacija proti tako okuženim prostorom bo mnogo huje zadela ravno miroljubno, gverilec sovražno razpoloženo prebivalstvo po mestih in vaseh in ga bo več ali manj iztrebila ter bo tako prej pomagala, kakor pa ovirala guerilec, da zagospodarijo nad dotično pokrajino. Nekaj podobnega smo imeli že v zadnji vojni pri množičnih letalskih napadih. Te ogromne koristi petkolonske guerilske vojne se danes vzhodni tabor še predobro zaveda. Zato jo tudi vse bolj razvija in podpira. Zahodnjaki pa se še nikakor ne morejo sprijazniti s to stvarnostjo.

Brez dvoma ima atomska bomba silni velik rušilni in uničevalni učinek in bodo v vojni zapletene države z njimi že v najkrajšem času opustošile cele pokrajine in države in pobile, 5, deset in tudi dvajset milijonov in še več ljudi. Vendar je pa tudi za bodočo vojaško strategijo tudi ta činilec samo relativne vrednosti. Res bo deset — in stokrat več žrtev, toda tudi bodoča vojna področja bodo desetkrat večja in desetkrat več ljudi bo zapletenih v boje. Tako bo končna bilanca zopet ista, kakor v prejšnjih letih. Rimljani so s 30.000

možmi ustvarili in branili rimski imperij, Napoleon je imel že več sto tisoč vojščakov, a zadnja vojna je sama že zahtevala več milijonov žrtev. Upoštevati moramo, da se ne zboljšujejo samo sredstva za uničevanje, ampak se istočasno spopolnjujejo tudi ostala pomožna in obrambna protisredstva kot n. pr. sredstva za prevoz in prenos, za zvezo, za prehrano, za zdravljenje in vse ostalo, kar je v zvezi s povečano hitrostjo, ki je že sama zase ena najboljših obrambnih ukrepov. Lahko rečemo, da se za bodočo strategijo z uvedbo atomske bombe ne spreminjajo nobena načela in nobeni predpogoji, spreminja se samo pojem o prostoru in času in če bodo vse činitelje pravilno upoštevali, bo potekala bodoča vojna prav tako, kakor vse prejšnje, kar pa vsekakor ne pomeni, da ne bo predstavljala največje tragedije in sramote za človeštvo.

Politična napetost v svetu še nikdar ni bila tako neznosna, kakor je sedaj. In vendar se nobena stran ne odloči za vojno. Baje iz strahu pred atomsko bombo. V tem pogledu je pa gotovo mnogo demagogije in drugih zakulisnih manevrov in ciljev. Jasno se vidi, da je načrtna propaganda v polnem teku in so razna že naravnost histerična gibanja in protesti raznih ženskih, verskih (protestantskih) in posebno znanstvenih (!) krogov dragocen plod tega podtalnega dela. Atomska bomba je danes najučinkovitejše sredstvo za zavajanje širokih množic in za njihovo usmerjanje k določenemu cilju, ta pa je Moskva. Če odlični, sicer pa kuriozni angleški mesečnik "Intelligence Digest" vse največje ruske skrivnosti za bodočnost že tri mesece vnaprej pove in Moskva v danem času do gotove meje to tudi potrdi, potem ni težko dognati, kam vse segajo

SVOBODNA SLOVENIJA

Priloga št. 3.
30. M A R C A 1950.

Año del Libertador
General San Martín

podzemne niti raznih političnih struj. Če je svetu sojeno, da se bo moral poslužiti atomske bombe, da bodo njegovi narodi lahko končno mirno živeli, potem naj to stori čim prej, nikakor pa naj ne zlorablja tega največjega človeškega izuma kot strašilo za doseg ciljev s še težjimi posledicami za človeštvo.

Če smo se dotaknili tega vprašanja, potem je tudi naša dolžnost, da se v tem pogledu spomnimo naše male Slovenije, ki se nahaja danes v obmejuju dveh svetovnih nazorov in dveh taborov, s tom pa je že tudi na predstavi bodoče evropske fronte za račun Vzhoda. Samo po sebi strateško ne bi dosti pomenila, toda kot zaledje Trsta, ene od redkih vpadnih točk Zahoda v Vzhodno Evropo, bo dobila takoj na vrednosti. In ni izključeno, da bo ena ali druga stran hotela čim prej "nevtralizirati" ta predel varno z atomsko bombo. Kakih deset bomb bi zadostovalo, da bi popolnoma ugasnilo življenje našega že tako izkruvelega naroda, medtem ko bi se razni plevel seveda še pravčasno rešil proti vzhodu. Bodoča vojna je za nas zopet dvorezni meč! Kakor na eni strani pričakujemo, da nam bo popravila vse storjene krivice, tako na drugi strani obstoja nevarnost, da bodo pri nas doma potem, ko bo drugim narodom zasijalo zopet sonce svobode, ostale samo še razvaline in pokopališča! V. V.

Molitev h križanemu Kristusu

(Iz najstarejšega spomenika kasteljanske poezije, svetovno znanega epa "Pesnitev o mojem Cidu", nastalega nekako leta 1140).

Minila je noč, že vstaja prvi zar.
Petelin že v drugič odpel je; vsak čas bo dan.

Zdaj hitro k maši! Zvoni iz kapelice grajske.

Moj Cid in soproga stopila sta že čez prage.
Na stopnjice pred oltar pala na kolena gospa je,
proseč Gospoda, kolikor so moči dale,
naj mojega Cida, Borivca, vseh nezgod varje!

"Gospod v nebesih, poln moči in slave,
ki Si ustvaril lune in zvezde in sonce, ognjišče naše,
vzel Nase meso, izbral Sveto Marijo za Mater
rodil v Betlehemu po želji Svojege srca se,
kjer so pastirji Te našli, zapeli prve hvale,
kleče Te počastili Trije Kralji iz Arabje —
Gašpar, Melhar, Boltežar in zlate
rude, kadila in mire Ti dali kot prve dare.
Ti rešil si Jona Preroka, ko ribi v trebuh pal je,
rešil Danijela ječe, levjih zob in šape,
rešil svetega Sebastijana, ki je bil gospod Rimljan,
rešil Si sveto Suzano krivih obdolževanj.
Po zemlji Si hodil dvaintrideset let moj Gospodar,
in delal čudeže, ki jih danes pozna že vsak:
Lazarja Si zbudil od mrtvih — po Troji Volji je vstal!
Prijeti Si dal se od Judov, gnati na vrh Kalvarje,
pribiti na križ se na Golgoti, na svako stran
Ti družbo delal po en rokomavh, tolovaj je:
eden, ki žel je v nebesa, drugi — na dno pekla!
Visel Si že na križu in storil še čudež ta:
Longinus bil je slep, videl nikdar ni narave,
s kopjem pa sune v srce Te, da se krvave kaplje
po lesu navzdol počede, na dlan mu pade kap,
dvigne roko, da otre si potni obraz
in — odpre oči! Videl je sleherno stvar
in takoj verjel Vate! Ti Si pregnal mu mrak!
Bil Si v grob položen in Si iz njega vstal,
šel Si v predpekel (kot Te je volja bila!)
vanj Si odprl vrata in rešil svete očake.
Ti Si Oče sveta, Kralj Si čez vse kralje!
Zdaj iz vse duše molim, iz vse volje in vere Vate,
svetega Petra proseč, naj mi pomoč da vsegdar,
ko prosim za Cida Borivca, da mi ga Ti varješ zla
in — ko se bova ločila, da se spet — snideva kdaj!"

Ko je dokonca zmolila, mašnik je mašo končal.

Sli so vsi iz cerkve. Osedlani so konji namah.

Cid in gospa Jimena se objameta zadnjikrat:
ona rokó mu poljubi... utrga se tok solzav —
on se k otrokom obrne, reče še to vojščak:

"Bogu vas priporočam, ki je Oče naš!
Zdaj pa — zbogom vam vsem! Bog ve, kdaj pridem nazaj!"

Kot so tedaj zajokali, nisi še slišal nikdar:
kakor da trga nekdo ti s prstov nohte krvave...

Tine Debeljak

FRANK LAUSCHE IN AMERIKA

Ko so se nam po čudni igri usode odprla vrata v široki svet, smo podzavestno doživeli veliko psiho-sociološko spremembo: Zavedli smo se najprej svoje majhnosti, nato pa prostranosti in prepletanosti družabnih problemov današnjega človeštva. In eno od prvih vprašanj, ki se nam je v tej zvezi samo po sebi stavilo, je bilo: Kaj pomenimo Slovenci v svetu, koliko smo v svoji neznanosti pripomogli k njegovemu razvoju, kako so se posamezniki iz našega naroda v njem uveljavili.

V občutku politične majhnosti nas tembolj prevzame dejstvo, da imamo v Združenih državah moža, ki danes zavzema vidno mesto med tamkajšnje politično elito. Vprašujoč se kaj pomeni danes Frank Lausche (Lovše) za Ameriko, mislimo, da se najbolj izognemo ugičanju, splošnim sodbam in pristranosti, če se zadovoljimo z orisom Lauschetove osebnosti in delovanja, kot ju je prikazal John Gunther, znani ameriški publicist, v svojem obsežnem delu "Inside U.S.A." To delo imenujejo v Združenih državah eno najtemeljitejših obdelav ameriškega javnega življenja. Lausche v tej knjigi zavzema eno najbolj častnih mest in ga pisatelj postavlja ob stran tistim velikim Amerikancem, ki danes kroje usodo svoji domovini in morda celemu svetu. Tako pričene:

LAUSCHE PRVI KATOLIČAN IN PRVI SIN EMIGRANTA, KI SI JE V U.S.A. UTRL POT NAVZGOR

"Frank Lausche, od leta 1945 do 1947 guverner Ohio, ene izmed vodilnih držav Severne Amerike, je popolnoma izjemna pojava v ameriškem javnem življenju. Kvaliteta, ki ga posebno odlikuje in ki je nekako misterioznega izvora in neizmerne važnosti za vsakega politika, je izredna sposobnost pridobivanja volilnih glasov. Lausche je zmagal pri guvernerskih volitvah leta 1944 v kljub najrazličnejšim oviram: on je n. pr. prvi katoličan in tudi prvi sin emigranta, ki se je kdaj povzpela na tako mesto.

Lausche ni tako znan izven, kot znotraj svoje države Ohio, čeprav danes postaja vedno bolj predmet zanimanja tudi na širši državni bazi. V Ohio, predvsem v Clevelandu in okolici, kjer je županoval nekaj let, je pa kar nekaka legendarna osebnost. Majhna anekdota to dejstvo dobro ilustrira. Nek učitelj je učenec 1. razreda objavil, da naslednji dan zaradi Kolumbove proslave ne bodo imeli pouka. Eden izmed učencev se dvigne in vpraša: "Kdo je bil to, Kolumb?" "Kolumb je odkritelj Amerike." "Kaj še," pravi dečko, "Ameriko je odkril Frank Lausche."

Saga o Lauschetu začne v Sloveniji. Njegov oče je izšel iz majhnega nemškega plemena, ki je živelo v Kočevju, alpski dolini za Jadrantom, kjer je danes Jugoslavija; rod se je tja preselil pred kakimi 100 leti. Majhen tevtovski otok sredi slovanskega morja, je ohranil strogo nemško kulturo in uporabo nemščine za nekaj časa. Pozneje se je začel mešati. Lauschetovi oče je pol Nemec, pol Slovenec, mati je čista Slovenka.

Vsako, ki pozna ta delček Evrope, bo razumel, kaj pomeni ta dediščina. Ta gorski narod južnih Slovanov, naseljujoč doline, ki se spuščajo proti morju, ima močno podčrtano osebno noto. Ljudje iz naroda kot Lausche imajo velik tek za mesno, z omako obloženo hrano; upoštevaljo pijačo; ljubijo sprehode po rožnatih poljih in pomladanske vzpone na gore; strastno tudi ljubijo glasbo in z roko vezene kostume; so polni življenjske sile in imajo velik dar za občutek sreče.

CLEVELAND — ROJSTNO MESTO LAUSCHETA

Lauschetov oče je prišel v Ameriko leta 1885 in Frank se je rodil v Clevelandu deset let pozneje. Oče je delal v jeklarni in je umrl, ko je Franku bilo 12 let. Nekaj časa je izdal slovenski časopis za Cleveland in okolico. Dejstvo, da je njegov oče bil časopisni urednik (in še celo zelo radikalen, zavzemajoč vedno neodvisno stališče, t. j. stališče revnejših slojev), je imelo velik vpliv na vse Frankovo življenje. Lausche si je že v zgodnji mladosti z delom služil kruh v Clevelandskih predmestjih. Bila je v družini kopica mlajših sester in bratov. Frankova mati, katere spomin obožuje, je odprla majhno vinarno, da je mogla preživljati otroke.

In kaj je danes iz Lauschetove družine? Ena Frankovih sestra, ga Josefina Wolf je pevka, ki se je posvetila snemanju na gramofonske plošče hrvaško-

slovenskih narodnih pesmi; njen mož je v razsodišču Državne industrijske komisije.

V vsej familiji Lauschetov vlada izreden duh vzajemnosti, k čemur mnogo pripomore glasba. Eden izmed bratov, dr. William Lausche, dentist, je tudi komponist; drugi brat Charles, je odvetnik in klavirist. Ena sestra je žena zdravnika (jug. pokolenja), en brat je uslužben v tvornici Fisher Body.

Lauschetova soproga, Jane Sheat, je škotsko - irskega pokolenja. Igra klavir in često spremlja svojega moža na violini. Je visoko izobražena in je v veliko podporo moževi politični karieri. Hodi na vse možne politične shode in v Columbusu se večkrat sliši pripomba, da bi ona morala biti guverner in ne on.

V Lauschevem življenju sta bila predvsem dva momenta odločilna za njegovo bodočnost. Še kot otrok se je navdušil za sport. Zanimale so ga vsakovrstne igre (še danes navdušeno igra golf). Polagoma je prišel do spoznanja, da mu zlasti leži "baseball" in je tako postal napol profesionalni igralec. Dobil je mesto kot tretji "baseman" pri klubu Lawrence (Mass.) in pozneje Duluth. Ob izbruhu prve svetovne vojne je bil Lausche na vojaških vajah v Camp Gordon (Georgia). Neki Skavt, Charlie Frank, ki je sedaj lastnik kluba Atlanta, je bil takrat telesno vzgojni direktor in kapetan vojaškega moštva. Lausche mu je sestaval baseballsko moštvo in Frank Charlie ga je tedaj pogovoril, da se je zavezal igrati za Atlanto, čim bi bila vojna končana. Januarja 1919 je bil Lausche razrešen vojaške službe in moral je izbirati, ali naj se poklicno posveti sportu. Po dolgi borbi se je odločil, da tega ne stori. Vrnil se je v Cleveland, študiral v nočnih kurzijah pravo in tako začel svojo novo življenjsko pot, ki ga je pozneje pripeljala do politične kariere.

LAUSCHE KOT SODNIK IN ŽUPAN V CLEVELANDU

Lausche je dobil advokatsko pravico 1930 leta, potem ko je bil pri državnem izpitu drugi najboljši klasičiranec. Odvetniško prakso je izvrševal do leta 1932, ko je bil imenovan za sodnika mestnega sodišča. Naslednje leto je kandidiral za isto mesto ter je po izvolitvi tam ostal do leta 1937. To leto je bil izvoljen v prizivno sodišče, ki odgovarja najvišjemu sodišču v drugih državah. To mesto je obdržal do leta 1941, ko je postal župan.

Drugi odločilni moment v Lauschetovi karieri pade v leto 1935. Takrat ga je skupina za javno delo vnetih meščanov Clevelanda pregovarjala, da kandidira za župana. Lausche se je obotavljal; ker pač nikdar prej ni bil v upravni službi, je dvomil, če ima za to tudi potrebni talent. Končno se je odločil, da ne bo kandidiral. Namesto njega je kandidiral Harold Burton, sedaj sodnik najvišjega sodišča, in zmagal z lahkoto z odkrito podporo Lauschetu. Leta 1937 in 1939 so prijatelji zopet prosili Lauschetu, naj gre na volitve, zlasti še ker je tedaj Burton bil izvoljen v senat. Ko se je Lausche vračal s počitnic, odločen da svojim pristajem da zopet svoj negativni odgovor, ga je domače mesto, Cleveland, tako prevzelo, da je nenadoma oznanil svojo kandidaturo.

Lausche, do kraja pošten, je takoj dal ostavbo na svojo sodno službo (z 12.000 dolarji letne plače, kar je bilo več kot je zaslužil kot guverner), in to še preden je bil imenovan. Čutil je, da bi bilo moralno napačno kandidirati za neko mesto in obenem še obdržati prejšnje, čeprav nasprotni zgled nudijo stotisoči drugih politikov, ki navadno skušajo obdržati stare dohodke čim dalj mogoče. Morda danes Lausche obžaluje svojo odločitev. Zamenjal je dostojanstvenost sodne dvorane za burnost in razgibanost vroče volilne borbe. Mnogo stvari mu ni bilo po godu. Toda kakorkoli že, bil je izvoljen z 61% večino vseh oddanih glasov; to je bil največji uspeh dosežen v zgodovini Clevelandске občine. Leta 1943 je znova kandidiral in bil še bolj spontan izvoljen. 71% oddanih glasov je verjetno rekord za katerokoli izmed velikih mest.

FRANK LAUSCHE KOT GUVERNER

Nato Gunther poda sliko volilne borbe za guvernersko mesto naslednjega leta in, kakor sam pravi, predvsem iz dveh razlogov: 1. da ilustrira Lauschetov odnos do profesionalnih politikov in 2. do denarja.

"Lausche se že kot clevelandski župan

ni menil za uradni politični stroj demokratske stranke; držal je vse strankarske zagrizence daleč proč od sebe, kar je vodilo do napetosti in užaljenosti. Ob neki priliki je enostavno odklonil ponudbo Narodnega odbora Demokratske stranke, 3.000 dolarjev, za volilni propagandni fond, nakar ga je vodstvo stranke v Washingtonu prepustilo samemu sebi. A volilna kampanja v Ohio stane veliko denarja. Vendar je Lausche postavil neke vrste pravilo, da noben prispevek ne sme presežati 100 dolarjev, pri čemur je na splošno tudi ostalo. Ker je velik del denarja prišel od nižjih slojev, je bilo največ prispevkov po 10 dolarjev, veliko tudi pol dolarjskih in četrt dolarskih. Lausche je postavil tudi načelo, da ne bo sprejel denarja od igralnic in sličnih ustanov, ter od ka-

terekoli osebe, ki ima trgovske posle z državo. Tako se je zgodilo, da so njegovi volilni stroški znašali natančno 27.162,75 dolarjev, smešno majhna vsota za Ohio, zlasti še v primerjavi z njegovim protikandidatom James G. Stewardom, ki je skupno s svojo stranko izdal nič manj kot 988.000 dolarjev in propadel.

Lausche je odklonil tudi prispevek 100 dolarjev, ki mu je bil ponujen s strani C.I.O. (Kongres Industrijskih Sindikatov). Na dan po volitvah njegova politična pisarna ni premogla niti pare; niti toliko ni bilo, da bi mogel kupiti letalsko znamko in bili so v dolgu za 3.700 dolarjev. Ponudbo Narodnega odbora Demokratske stranke, da plača ta dolg, je Lausche zopet odklonil. Vse to je pustilo globok vtis v New Yorku in Washingtonu. Roosevelt je izgubil v Ohio (pri predsedniških volitvah) za 115.000 glasov, Lausche pa je zmagal za 112.000 glasovi. To je bil edini primer iz volitev 1944, kjer bi zmagal demokratski kandidat v državi, kjer je predsednik izgubil; skoraj povsod drugje je Roosevelt moral za seboj potegniti krajevne kandidata. V Ohio je Lausche "nesel" Roosevelta za 33.000 glasov.

Gunther se nato sprašuje, čemu je treba pripisati ta izredni Lauschetov uspeh. Nato popiše kot primer Lauschetove volilne kampanje njegov nastop v Hamilton County, kjer je imel samo dva govora. Prvega v ženskem mestnem klubu, ob udeležbi 100 vodilnih krajevnih gospa in drugega v trgovskem klubu, čigar prag je komaj še kdaj prej prestopil kak demokrat. Govore, da ta klub "žre demokrate za zajtrk." Lausche je torej imel 90% za seboj. Med poslušalci je slučajno sedel tudi Mr. Steward, njegov protikandidat. Izdajatelj krajevnih listov je odkrito in direktno prosil nepristranosti in jih tako pridobil. Po isti metodi je Lausche delal povsod drugod. Ostal je dan ali dva v kraju in ko je odšel je mesto brnelo od njegovega imena. Povsod je pridobil prijatelje s svojo pristranostjo.

Pisatelj se nato spusti v analizo zaprek, ki jih je moral Lausche v svoji volilni borbi premagati. Predvsem so to bili občiti, da je "pre-ambiciozen, preveč premeten, preveč impulsiven in človek ozkega razgleda". Tako so ga nekateri delavski krogi označevali za preveč buržujskega in drugi trgovski in industrijski krogi za preveč proletarskega. "Tako, če vsa ta nasprotovanja analiziramo, vidimo, da je vsako v Ohio dvomil nad Lauschetom — razen 1.603.809 volilcev."

O osebnih vtisih, ki jih je Lausche naredil na pisatelja, zveemo naslednje:

"Lausche je fizično krepka oseba, širokih pleč in ozkih bokov, atletske gibčnosti. Dvakrat tedensko igra golf in je zadnjih 12 let bil samo enkrat resno bolan; zdravnik se je moral zelo truditi, da ga je obdržal v postelji. Njegov smehljaj je trpek, a zelo topel. Obiskovalca očara s svojo vitalnostjo. Govori počasi, skrbno tehtajoč besede, vendar včasih izbruhne v zgovorno retoriko. Večnoma je stvaren in enostaven, a se zna, mahajoč s svojimi velikimi rokami in temnim, sijočim, skoraj indijskim obrazom, popolnoma odtrgati od stvarnosti.

Dela trdo in mnogo. Vstane ob sedmih in je za delavno mizo ob četrta na devet. Redkokdaj gre iz pisarne na obed in uro za uro sprejema obiskovalce, ki se vrstijo pred njegovimi vrati. Prihajajo v delovnih oblekah, zatrjujoč, da morajo govoriti s "Frankom"; veliko izmed njih je tujecev in le redkokdaj je kdo zavrnjen.

Lauschetovo edino razvedrilo, poleg glasbe in golfa, je poezija. Uživa v branju in se poglubi v klasike, kadar mu le čas dopušča. Čudna stvar je, da rad bere Shakespeara pozimi, a ne poleti. Poezija mu pomaga, kot sam pravi, da se lažje približa kateremkoli problemu ali stališču; branje ga dela mehkejšega. Revije in knjige ga ne zanimajo preveč in skozi dnevno časopisje gre kot z žago. Včasih, a zelo redko, zaide tudi k baseballski tekmi. V kino in gledališče sploh ne hodi. Cigaratam, ki jih je prej "požiral" kakih 25 na dan, se je zadnji čas odpovedal. Igra včasih tudi poker, a ne s posebnim navdušenjem.

Najozji politični sodelavec Lauschetov je verjetno John E. Lokar, njegov izvršni sekretar. Poznata se že od mladih let, ko sta se kot otroka skupaj igrala na cesti. Tudi njuna očeta sta že bila intimna prijatelja. Lauschetova tehnika občevanja s svojimi političnimi sodelavci je v tem, da pazljivo posluša, a le redkokdaj prosi za nasvet. Sejo kabineta navadno odpre z besedami: "Fantje, povejte, kaj mislite!" Nihče zelo ne vpliva nanj. Ima navado sedeti ob kakem problemu 24 ur in nato povedati, kaj misli ukreniti. Ima veliko prijateljev, mnogo ljudi ga obožuje še iz časov, ko je bil sodnik, a on se ne zanese na nikogar."

Zanimiv je Lauschetov odnos do materialnih dobrin, zlasti do denarja, kar Gunther s številkami utemeljeno tako opisuje: "Do denarja Lausche ne kaže nobenega interesa: čeprav lahko pride čas, ko bo moral skrbeti za svojo starost. Od njegove letne plače 10.000 dolarjev je z davčnim odbitki prišel štirinajstredveno na 302,96 dolarjev, od katerih bi si pač težko mogel kaj prihraniti. Premoženja nima nobenega in v Clevelandu je vozil Chevrolet tip 1939 tako zdelan, da je še komaj zgledal primeren za župana. Ko se je preselil v guvernersko palačo je imel natančno eno delovno obleko in 2 para čevljev. (Briker, njegov prednik, je imel 92 oblek).

Kar Lauschetu morda najbolj odlikuje, je njegovo sočutje z zapostavljenim slojem. Pravi, da je to podedoval po svojem očetu. Ko mu je bilo 11 let, je bil svojo življenjsko bitko s pestmi. Nek emigrantski dečko, kmeček oblečen, je pravkar prišel iz Evrope. Nek starejši fant iz okolice se je sprivil nanj. Frank je tedaj posegel vmes in sam pravi: "Pretepel sem ga, čeprav je bil za glavo večji od mene." Ko Lausche danes to pripoveduje, mu oči sijajo od ponosa.

Pisatelj na tem mestu tudi omenja nekatero Lauschetovo napake in citira kritike, ki jih je slišal v Ohio. Tako mu politični nasprotniki očitajo nesposobnost abstraktnega mišljenja, nepoučenost v zunanji politiki, nejasno stališče do nekaterih notranjih vprašanj in slično. Zaključki z mnenjem nekega politika: "Človek je lahko prav divji na Lauschetu, lahko mu daje vse mogoče priimke, a pet minut za tem bo lahko njegov najboljši prijatelj."

MOŽ BODOČNOSTI?

V zadnjem poglavju pod naslovom "Mož bodočnosti?" Gunther razmotriva Lauschetove izgleda za bodočnost. "Guvernerji v Ohio so voljeni na dve leti, in zato večina izmed njih začne z novo volilno propagando tisto minuto, ko so izvoljeni. Lausche, ki je predvsem tudi politik, ni bil izjema. Vendar se, zaupač, na moč svoje osebnosti, prestiž in prijateljstva, nikdar ni spustil tako daleč, da bi zgradil svoj politični stroj. Seveda grede njegove ambicije preko guvernerstva in mnogi so mnenja, da bi mogel biti dober kandidat za viceprezidenta pri volitvah leta 1948. Take na-

povedi on navadno dementira. Sam mi je omenil prepričanje, da je človek, ki si preveč strastno želi kake stvari navadno po nekaj naravnih zakonih prikrajan užitek, ko svoj cilj doseže. Smehljaje mi je rekel: "Veliko je stvari, ki bi jih radi dosegli, pa jih ne moremo."

Lauschetov uspeh na guvernerskem mestu je bil zmeren in brez senzacij. Treba je poudariti, da je bil demokratski guverner z republikansko večino v zbornicah, kar nikdar ne prinaša posebnih sreče. Dovolj čudno je dejstvo, da je Lausche, v kljub svojim simpatijam do nižjih slojev, imel najhujše spore z delavstvom: predmet spotike je bila revizija zakona o brezposelnosti podpora, ki je prvotno znašala 16 dolarjev tedensko skozi 18 tednov. C.I.O. (Kongres Industrijskih Sindikatov) je hotel to podporo dvigniti na 25 dolarjev plačljivih skozi 26 tednov. Lausche se je boril za točni matematični kompromis, 21 dolarjev za dobo 22 tednov. Smatral je načrt C.I.O. predrag, ker bi zvišal stroške brezposelnostnega zavarovanja za 140%; trdil je: "Verujem v dajatve, a ne tolikšne, da bi izrpal telo, ki jih daje." Nato je spremenil metaforo: "kadar smemam kolesa z voza, je to že prevelika reforma."

Gunther zaključuje svojo študijo o Lauschetu s tako sodbo: "Lausche je danes star 49 let. Človek, ki zasluži vso pozornost. Družene države nimajo toliko zmognih in poštenih ljudi v javnem življenju, da bi mogle spregledati kate-regakoli favoriziranja, posebno še, če prihaja iz Ohio. Lausche kot Stassen na drugi strani, se zdi naravna politična izbira, v kljub svojemu porazu."

Pisatelj pod črto omenja, da je bil ta članek napisan pred Lauschetovim porazom leta 1947. Vendar ni hotel nič na njem spremeniti v prepričanju, da vsa dejstva držijo in da en neuspeh Lauschetu ne pomeni prav ničesar.

Bodočnost je dala Guntherju prav. V lanskoletnih volitvah je bil Lausche zopet izvoljen za guvernerja Ohio. Te novice smo bil veseli zlasti mi Slovenci v emigraciji, ki vidimo v Lauschetu osebnost, ki je znala združiti svoje naravne, v mnogočem iz naše krvi izvirajoče kvalitete, z interesi velikega ameriškega naroda. Njegova kariera nam bodi v vzpodbudo pri naši vsakodnevni borbi za eksistenco.

B. E.

"PESEM O MOJEM CIDU"

"Pesem o mojem Cidu" je najdragocenejša pesnitev starokastiljske poezije, ki je postala svetovno slavna in se uvršča k epom take cene, kakor so Ilijada, Odiseja, Eneida... napisana pa iz življenja krščanskega srednjega veka — stoletje pred Dantejevo Božansko komedijo. Glavni junak Cid je ostal vse do sedaj poosobitev španskega duha — vernosti do Boga in zvestobe do kralja, ki je tedaj predstavljal domovino. Kralj izžene iz svojih dežel Cida, toda on se uveljavlja s svojimi borbami v maurških tujih deželah, vedno z mislijo, da ši ri čast in mogočnost svoje domovine. "Campeador", je njegov časten pri-lastek: "Borivec". In dosegel je, da so ga tisti, ki so ga izgnali, poklicali domov, kamor se je vrnil z vso slavo in častjo!...

Ali ne vliva ta vsebina tudi nam po 800 letih nove vere in upa, ki jo je imel Cid ves čas izgnanstva, kakor tudi mu je bilo hudo. In kako mu je bilo hudo slovo od družine, naj pokaže tale odlomek: molitev njegove žene Jimene pri poslovnih sveti maši s pogledom na Križanega v oltarju. Tako smo molili tudi mi — in tako molimo tudi zdaj za svoje v mislih na veliko noč...

Argentinci, ki se smatrajo za duhovne potomce davnega kastiljskega duha in jezika, so postavili CIDU-BORIV-CU lep in velik spomenik na križišču dveh velikih avenid: Avenida San Martín in Avenida Parral.

Odlomek je prestavljen iz stare kasteljanščine, ki je v originalu spesnena v izrazito "nepravilnih heksametrih", deloma tudi povsem prostih verzih (ne bi v prevodu ohranil izvirmkove pristnosti, če bi prevajal te v klasičnih heksametrih!); vedno pa je vporabljal anonimni pevec takojmenovano "špansko ašonanco", katero sem v prevodu ohranil natančno v isti vrsti in celo z istimi samoglasniki ("a-e" in "a" —!) kot jo ima izvirmk.

Dr. Tine Debeljak

Kriza prava v krizi naše civilizacije

(Nadaljevanje in konec)

Pravo kot osnovni element civilizacije preživlja danes krizo, ki izhaja iz dveh zmot. Kot smo to videli zadnjič, je pravo danes postavljeno pred težko nalogo, spremljati nagli razvoj tehnike in iz njega izhajajoče spreminjanje socialnega položaja vsega človeštva, česar pa še daleč ni doseglo, ampak je ostalo zadržano. Formalistični pravni pozitivizem pravo ne priznava nobenih višjih načel, razen volje zakonodavca, ki pa more in žal tudi v resnici prečesto uveljavlja načela, ki so v nasprotju z osnovnimi pravicami poedincev in drugih pravnih edinic. Kopičijo se zakoni, ki naj veljajo samo zato, ker je v njih izražena volja zakonodavca, ne pa ker prepoved, zapoved ali dovoljenje temelji v kakem višjem počelu. Zlo je samo to, kar je izrečno prepovedano, nič pa ni samo v sebi zlo. Oddaljevanje od notranjega počela je pravo oslabilo veljavo in ga poglavo v krizo, z njim pa tudi civilizacija na sploh.

DRUGA ZMOTA: PRAVICNOST BREZ ZAKONA

Proti temu je nastopila narava s svojo zdravilno silo, a je pripeljala v drugo skrajnost. Dejstvo, da so začeli na široko raztegovati kazenske zakone na dejanja, storjena preden so ti zakoni stopili v veljavo, predstavlja najusodnejši pojav te reakcije. Pravni red namreč ni dovolj določen, ne dovolj splošen in ne dovolj primenljiv po svojih zakonih na posamezne življenjske primere. Drugi primer reakcije je v pravosodni uporaba tako imenovane materialne pravičnosti (materielle Gerechtigkeit). Ta dva pojva sta se deloma uveljavljala že pred zadnjo vojno, tako v sovjetskem kazenskem zakoniku iz l. 1922. z dopolnilom iz l. 1932., v katerem se ustanavlja kaznivost protirevolucionarnih dejanj v času boljševiške revolucije v Rusiji in dopušča analogija v materialnem kazenskem pravu, kakor tudi v noveli iz l. 1935. k nemškemu kazenskem zakoniku, ki je uveljavil materialno pravno kazensko analogijo. Sodnik v nacistični Nemčiji je pri sojenju poleg kazenskega zakonika in stranskih kazenskih zakonov uporabljal tudi "voljo in pravni čut nemškega ljudstva". Torej ne velja več načelo: Ni zločina in kazni brez kazenskega zakona (Nulla poena, nulum crimen sine praevia lege poenali), ampak ni zločina brez prava, ki pa ni postavljeno, ampak živi v pravni zavesti ljudstva. Zakonodavec je postal ena sama fizična oseba, ki jo ne vežejo nobena višja načela razen volja naroda, ki je v njej posebej urejena, ali pa ena sama centralistično urejena stranka, katere interesi naj bi bili edini zakon.

Tak sistem, naj že sloni na narodnostnem ali razrednem počelu, je porušil vsako osebno svobodo, z njo vred civilno in kazensko pravno varnost, ki je priznal voljo večkrat vsiljenih predstavnikov rase ali ljudstva za edino počelo dobrega in zla, ko je tako dal tem zakonodavcem neomejeno prostost v zakonodajni funkciji, brez ozira na osnovne pravice posameznika, drugih stanov, drugih narodov. Odvzel je tako varnost in jamstvo že pridobljenim pravicam, ki so izhajale iz kakršnih koli pravnih dejstev, vtil splošen strah pred kaznimi za dejanja, ki so v času izvršitve še spadala v svobodno področje storilca, odvzel pravim in navideznim zločincem najosnovnejše procesualne pravice, ki so jamčile, nepristranost, t. j. pravičnost sojenja. Sodnik je stopil na mesto zakonodavca za vsak posamezni primer, ko je mogel brez vsakih oznamenil kazenskega zakona vsako dejanje oceniti kot krivično, ljudstvu ali rasi škodljivo, zato zavržno in kaznivo s poljubno, tudi najtežjo kaznijo. Tako je mogel sodnik tudi v civilnih stvareh odločiti proti zakonu, če je menil, da bi odločitev po zakonu nasprotovala interesom vladajočih sistemov ali strank. Pogazilo in prezrlo se je načelo: Nikomur ne dela krivice, kdor se poslužuje svojih pravic (Qui iure suo utitur, nemini facit iniuriam), zakaj v tem sistemu in pravic, ki bi bile trdno določene in zavarovane. Na drugi strani spet država gleda sebe ni izvajala načela: Kdor sam hoče ali pristane, da se kaj stori ali opusti, se mu ne zgodi krivica (Volenti et consentienti non fit iniuria), vsaj kar se tiče molčečega pristanka, ker se nič, kar ni izrečno ukazano ali dovoljeno, ne more smatrati za dovoljeno. Še dalje je dovedel ta sistem. Ukinil je ločitev med kazensko in civilno obveznostjo, kar se je zlasti kazalo v

meddržavnih odnosih v zadnjem času. Ena sama določena skupina držav si je prilastila kaznovno oblast v stvareh, ki bodisi niso bile kaznive, ne po mednarodnih pogodbenih kazenskih določbah, še manj pa po obče človeškem pravem pojmovanju, bodisi jih niso te države mogle preganjati in kaznovati zaradi odločne prizadetosti v stvari. Tožeča stranka je sama izmed sebe delegirala sodnika v stvari, v kateri bi sama po svojih lastnih načelih morala sedeti med obtoženci. Tožilec je tako postal sodnik in zakonodavec, to celo na področju, kjer bi samo kot sodnik, čeprav ne bi bil tožilec, ne mogel biti pristojen.

NEKAJ POSKUSOV REŠEVANJA

Neomejenost zakonodaje na eni strani, zaradi tega pa na drugi strani nujnost dejanske možnosti preprečenja zakonodaje, ki po običnih načelih ne more biti priznana, je vzbudila potrebo, poiskati način, kako urediti družbo in zaščititi obče pravice, katerih kršitev na enem področju tako hitro in odločno vpliva na vse človeštvo. Kje je načelo, po katerem bi bila zakonodajna oblast omejena, kdo more avtoritativno odločati o legalnosti zakonodaje in kaj more ozdraviti današnje pravo ter s tem reševati pred propadom tako visoko civilizacijo.

Politični in pravniški so mnogo poskušali in se trudili, da bi rešili te probleme. Politika ravnateljstva, izolacije, postavitev vojne izven zakona (outlawry of the war), različne lige, konference, paketi in končno svetovna vlada so sredstva, ki so deloma res zmorna pripomočki k rešitvi. Vendar so ta sredstva le zunanja, brez navdihjenosti od kakih notranjih načel, ali pa glede na nje niso dovolj utemeljena. Zato tudi ne morejo biti dokončno učinkovita, saj nimajo nobene višje sankcije razen pogodbenih. Edina izvenpogodbena sankcija za uveljavitev meddržavnih pravičnosti je uporaba vojne sile. A kdaj je vojna nujnost, moralna in dejanska, je vedno negotovo, ker je težko najti objektivni kriterij, ki bi ga mogli uporabiti. Zato to ostane lahko uporaba tega sredstva, danes vedno bolj strašnega, dasi morda v prepričanju, da je pravična, vendar objektivno nepravilna. Tako torej tudi uporaba vojne sile ne more rešiti položaja, morda še najmanj.

Nekateri so postavili za sodilo o legalnosti zakonodaje in o meddržavni pravičnosti vest človeštva, ki odseva iz zakonodaj vseh civiliziranih narodov. Zdi se, da ta princip sam zase ni zadosten. Kako je mogoče soditi o svetovni vesti, ko je vendar malo konkretnih določb, v katerih bi se vse posamezne zakonodaje zlagale. Če pa je na strani neke točke samo večina zakonodaj, kako je to mogoče označevati za absolutno, ko pa na drugi strani druge zakonodaje drugače določajo? Kaj je splošno obvezno, če ni enodušno spoznano? Kje je tudi jamstvo, da se vest večine ne bi mogla motiti? Svetovna vest je torej preveč nedoločena in nedoločljiva; pa tudi če bi bila določljiva, še ni sama dovolj, da bi mogla brez drugega počela obvezovati.

Politični na drugi strani pa se trudijo rešiti ta problem s postavitvijo svetovne vlade. Ali bi bila ta rešitev sama na sebi že zadošča? Kaj naj bi bila ta svetovna vlada? Predvsem vrhovni, vsečloveški postavodavec katerega določila naj bi vezala vse države sveta in vse človeštvo. Res, glede na današnjo nujnost poenotenja prava in združitve pravnih področij je nujno postaviti tudi nekega enotnega zakonodavca, ki bi to izvajal tako, da bi obvezoval vse edine, da bi se morale ravnati po principih, ki bi jih on določil. Mogel bi izključiti vojno iz vrste sredstev za uveljavljanje meddržavne pravičnosti, omejil bi suverenost držav glede notranje zakonodaje v zaščito človeških pravic in bi na gospodarskem področju funkcionalno uredil svetovne gospodarske faktorje. A kje je jamstvo, da bo ta svetovni zakonodavec svoja določila dovolj izvajati na objektivni način; saj bo morda nanj odločujoče vplivala le ena država ali določena skupina držav, ki bo dejansko preko svetovne vlade vsiljevala svojo voljo vsemu človeštvu, pravično ali krivično. Pa tudi če bi svetovna vlada stala popolnoma neodvisna nad vsemi silami, kje je načelo, po katerem bi imela pravico ukazovati, vse človeštvo pa dolžnost pokoravati se? Če je ta princip le volja svetovne vlade, dogovorno postavljene čeprav od večine najmočnejših držav, bi izvajanje njenih funkcij bilo

vezano le na zunanjo silo, ki bi nujno izzvala istovrstno reakcijo in bi postala prej ali slej neučinkovita. Mogla bi res postaviti enoten pravni red, mogla bi soditi o kršitvah in uporabljati sankcije, pa človeštvo kljub temu ne bi imelo obče blaginje in bi civilizacija propadala in morda propadla prav tako naglo. Nedovoljena bi bila vojna. Legalizirana pa bi bila morda krivica, ki je hujske zlo kot vojna. Prav zato bi v svetu ne bilo miru, ne blaginje in ne napredka civilizacije.

Za rešitev prava torej ne zadostuje samo vpoštevanje svetovne vesti človeštva kot materialno zdravilo niti samo postavitev svetovne vlade kot formalno zdravilo.

EDINA REŠITEV: NARAVNO PRAVO

Za rešitev prava iz današnje krize, s tem pa za rešitev civilizacije, je nujno najti, priznati in uveljaviti višje počelo, katerega obstoj je nad človeško voljo, čutom ali okusom, zlasti še nad interesom in zunanjo silo. Gre za to, da se najde zadnje počelo obveznosti pozitivno pravnega reda.

Red ni bitnost, ki bi sama zase bila in si ga samega v sebi ne moremo misliti. O redu moremo govoriti le tedaj, kadar govorimo o stvareh in njih razmerjih. Kot pa ima vsaka stvar kot učinek svoj vzrok, tako imajo seveda tudi njihova medsebojna razmerja svoj vzrok ali vzroke. Red je tedaj prava, harmonična uvrstitev stvari glede na njihov cilj, ki se nujno sklada z njihovo naravo. Tako dela red v fizičnem svetu že fizična narava sama, nespremenljiva in neprekršljiva v fizičnih zakonih. V duhovnem svetu, pa, ki ima duhovni cilj, je v naravnem redu usovršitev razmerij podeljena razumni naravi, ki določa razmerja med razumnimi bitji — ljudmi. Razumna človeška narava že samo vsebuje osnove reda, fizičnega kot pravnega. Obstoji torej naravno pravo, ki s svojo zakonitostjo daje osnovne poteze pravnega reda v človeški družbi. Te zakonitosti so absolutne, veljavne za vsakega človeka. Ker so nujna zahteva narave, ki je v vseh poedincih ista. Kršitev teh zakonitosti pomeni delovanje proti naravi stvari, in ker ta meri v svoj smoter, proti smotru samega sebe. To pa je samo po sebi zlo.

Bolj prozorno vidimo nujnost obstoja naravnega prava, če pogledamo na obveznost pokoravanja oblasti. Oblast, ki je v vsaki družbi nujna, se na zunanji izražaja v zakonih, ki naj obvezujejo ljudi kot bitja s prosto voljo. Vprašanje pa je, kje je izvor družbene oblasti kot pravice, zavezovati pripadnike družbe v redu, ki služi za doseganje cilja družbe? Konkretno torej, odkod pravica oblasti do ukazovanja in odgovarjajoča obveznost uboganja? To more biti samo naravna nujnost cilja družbe, ki zahteva oblast, ki je učinkovita in odločno skladno z naravnim smotrom. Obstoji torej naravni zakon: Zapovedim pravičnih predstojnikov se je treba pokoravati! Če se zanika to načelo, pade vsaka obveznost pozitivnega človeškega prava. Pozitivno pravo ima od naravnega obvezno moč in se gradi na njegovem temelju. Iz tega sledi, da pozitivni človeški zakon, ki ni v soglasju z naravnim zakonom, sploh ni zakon, ker nima notranje obvezne moči.

Naravni zakon je torej počelo obveznosti pozitivno pravnega reda, ki sta mu podrejena oblastnik in podložnik.

Ker se praktično negira to načelo, je moralo priti v krizo pravo kot osnovni element človeške civilizacije. Prepad med zakonodavcem in podanikom je pogoltnil red, z njim mir in obče blaginjo človeštva. Uveljaviti ta princip je predvsem dolžnost pravnikov in politikov naše dobe. Rešitev civilizacije iz današnje krize ne more torej predstavljati neka umišljena vest človeštva, ki prihaja iz izraza v zakonodajah tako imenovanih civiliziranih držav, v katerih se celo ne izražaja vest ljudstva, ampak samo trenutnih oblastnikov, dalje ne samo svetovna vlada, neodvisna od vsakega višjega principa, ampak prvo in drugo, osvetljevano po naravnem pravu.

Končno navedimo za primer samo nekaj določil naravnega prava: Vsako razumne bitje je subjekt prava; Dano besedo je treba držati; Laž je zlo; Zapovedim oblastnikov, kadar ukazujejo v mejah svoje oblasti se je treba pokoravati; Vsak človek je v zunanjih dejanjih neodvisen, razen od tistega, ki ima zakonito oblast nad njim; Lastninska pravica je naravna človeška pravica; Zakonska vez je nerazdružljiva; Staršem pri-

ŠTUDIJ IN OBRAMBA SLOVENSkih NARODNIH MEJA

Odvč so danes dokazovanja o tragični krivdi slovenskih in jugoslovanskih komunistov, ki so kompromitirali osvoboditev in združitve slovenskega narodnega ozemlja, kajti posledice njih "revolucionarnosti" in "kontrarevolucionarnosti" so danes jasna dejstva. Njihov zločin nad narodom pa je tudi velik opomin za našo vest in nam predočuje tisto, na kar v preteklosti nismo resno mislili: naše meje in Svobodno združeno Slovenijo. Tu je še en dokaz več, kakšen je rezultat "jugoslovanske" politike med dvema vojnama. Dokler nas bolj zanima Beograd kot pa naša Primorska in naša Koroška, toliko časa je jasno, da za našo politiko problem slovenskih narodnih meja in Združene Slovenije ni ravno temeljne važnosti. Jugoslovanska politika ima namreč — kar je pač naravno — mnogo drugih akutnejših problemov, ki imajo prioriteto pred "slovenskimi majnimi pretenzijami".

Že naša jugoslovanska šola je dokazovala, do kam sme iti interes za slovenske narodne probleme. Zemljepis je bil skrčen na "Dravsko banovino", slovenska zgodovina pa na par vrstic, vse ostalo počevanje pa je bilo osredotočeno na odkrivanje slovenskemu dijaku neslovenskih jugoslovanskih pokraj, njih zgodovinskih in zemljepisnih podrobnosti.

Kdo nam je govoril o naših ljudeh ki bivajo ob Jadranu, v Celovcu, po koroški deželi? Umolknil pevec, prerok zaspal...

Tako se je zgodilo, da nam je šele vojna, po razpadu Jugoslavije, pokazala na to slovensko skupnost, ki je bila živo doživeta, ko smo se združili v enaki usodi, v trpljenju divjega preganjanja. V istem času je vstala s silo kot še nikoli ideja svobodne, združene Slovenije v narodni slovenski državi. To nam je pomenilo in nam še vedno pomenja našo dolžnost za borbo, ki naj doseže združitve slovenskega naroda v svojih narodnih mejah.

Študij slovenskih mejnih problemov zahteva resnega in temeljitega dela. Vse, kar gre mimo znanstvene rigoroznosti in natančnosti, je odvisno, nepotrebno in celo škodljivo delo. Sentimentalizem, slepo narodno navdušenje se mora umakniti objektivnemu ugotavljanju dejstev, analizi podrobnih elementov geografske, etnične, ekonomske strukture mejnega ozemlja in odločujočih vplivnih faktorjev, ki so ustvarili sedanji položaj in ki bi mogli povzročiti morebitne spremembe bodisi v korist bodisi v škodo slovenstva. Statistični podatki so elementi nadaljnje analize.

Ta študij je seveda možno izvrševati le na ozemlju, ki je predmet tega študija. Edino tam morejo študijske ekipe dobiti razpoložljiv material, dokumentacijo in raziskovati sedanji položaj problema prav na terenu. Trst in Gorica sta središči v katerih se lahko razvija naše študijsko delo z ozirom na našo zapadno mejo. Celovec pa je naravno središče za

pada oblast nad otroki; Vse oblike vladavine so enako vredne; naravne pravice in dolžnosti raznih držav so enake, brez ozira na njihovo moč in vplivnost. To so nekatera določila naravnega prava, ki človeku, sposobnemu neovirano rabiti razum, ne morejo biti neznan ali vsaj ne nepremagljivo neznan. Kakršno koli kršenje teh določil predstavlja dejanje proti naravi človeka in družbe. In teh kršitev je danes in v zadnjih letih zelo mnogo.

Od uveljavljanja načel, naravnega prava je odvisna rešitev prava. Vsak pojav je vezan na kako počelo, ki meri na smoter stvari. Zavračanje takega počela je oddaljevanje od smotra. Človeška civilizacija je toliko dobra, kolikor so dobri njeni elementi, katerih eden glavnih je pravni red. Pravni red pa toliko dosega svoj namen, kolikor je v soglasju z osnovnimi načeli.

Človeštvo mora priznati in uveljaviti to resnico. Le tako bo pozitivno pravna ureditev našla svojo moč, civilizacija svoj smisel in človeštvo svoj mir in blagostanje, po njem pa svoj končni cilj.

B. Fink

študij problemov, ki so združeni s slovensko obrambo proti nasilni germanizaciji.

Nekaj se v tem smislu že dela in so nekateri požrtvovalni delavci doprinesli že dragocene prispevke. Vendar se zdi, da niso še vse možnosti izčrpane in da bi sistematičnejše in bolj organizirano delo specialistov, oz. kulturnikov, ki se za te stvari zanimajo, moglo pospešiti in poglobiti raziskavanje. Z razdelitvijo delovnih področij bi se odpravilo vzporedno delo in mnoge sile bi se sprostile za raziskavanje še odprtih, neobdelanih področij.

Poleg študija sedanjega položaja slovenstva na mejnih področjih je še študij metod in akcij za obrambo in ojačitev ogroženega slovenskega življa. Vsi akcijski načrti se morajo opirati na dejstva, ki obstojajo in na razpoložljiva sredstva. Nikakor nimam v mislih ekspanzionističnih načrtov. Take metode, ki jih — na žalost naši sedje tako pogosto in radikalno izvajajo na škodo slovenstva ne smemo in ne mislimo uporabljati. Potrebujemo le pravične obrambe proti šovinističnim izpadom, ki jih ne organizirajo le posamezniki, ampak politična oblast, kar je pač najnevarnejše. Zato je obramba zelo težka in mnogokrat je bila doslej popolnoma onemogočena. Tuja oblast nas je napadala tako, da nam je uničila vso moč organizirane obrambe. Oropala nas je predvsem kulturnih in gospodarskih institucij, da ne govorim o političnih. Tako so bili Slovenci na teh ozemljih izpostavljeni sistematični tujevni penetraciji, ki je uporabljala najrazličnejše metode za popolno narodnostno spremembo ozemlja, ki je bilo naseljeno predvsem s Slovenci. Gotovo je, da se po odstranitvi pogojev za uživanje naravnih človeških pravic v javnem življenju, obramba manjšine more omejiti zgolj na osebno obrambo in je narodna manjšina izpostavljena skorajšnji likvidaciji.

O obrambi slovenskih narodnih meja moremo razpravljati le v slučaju, ko slovenski narod na ozemlju, ki ni združen z glavino slovenskega narodnega ozemlja, uži vsaj deloma pravice, ki jih že vsaj približno demokratična država ureditev mora priznati. V takih okoliščinah je treba misliti na vrsto organizacij, ki naj bi krepile slovensko skupnost v tem predelu.

Prav na prvem mestu je treba poudariti organizacijo verske službe v narodnem jeziku. Njej se pridružijo v pomoč verske organizacije.

Kulturno-prosvetne organizacije. Na tem področju ima šolstvo gotovo najpomembnejšo nalogo. Učenje slovenskega jezika in poučevanje v slovenskem jeziku. Iz šol prihaja duh v narod; v njih se oblikuje narodna zavest in raste izobrazba. Prav in dobro izobraženi člani naroda bodo še bolj zavestno branili slovensko stvar. Velika je torej potreba inteligentov, ki imajo glavno nalogo za obrambo in konsolidacijo slovenske skupnosti na ogroženih predelih. Učitelji, profesorji in ostali intelektualci z visokošolsko izobrazbo in s treznim pogledom na narodne probleme z ozirom na mednarodne perspektive. Biti morajo močni značaji in prežeti z idealizmom. Prav ti bodo morali skrbeti za nov inteligenčni naraščaj na Goriskem, v Benečiji, Tržaškem in na Koroškem.

Na njih je tudi delo za gospodarsko-socialno ojačitev slovenstva. To je tisto področje, na katerem smo zelo šibki in na katerem nas stalno napada moč tujega kapitala, ki je zelo učinkovita metoda tuje penetracije na naše narodno ozemlje. Cela vrsta problemov nastaja ob tej naši veliki potrebi: ojačitev obrtništva, kmetijstva, trgovstva, samostojnih poklicev; problem našega denarništva, svobodnih zadrug.

Vse te obrambne naprave pa potrebujejo časa, kajti graditi jih je treba solidno in vztrajno.

Dr. A.

ZA NAŠO MLADINO

SAMOTNA JELKA

V duši nosim neizbrisno sliko iz domovine.

Ko sem se lazil doma po gorah, sem naletel na njo — samotno jelko. Na strmih, visoki skali, daleč proč od ostalega rastlinskega sveta je rasla. Lepa v svoji temnozeleni halji, ponosna v svoji vitki rasti. Bog ve, kdaj in od kod je prinesel veter v to samoto neobgledano seme, da je vzkliko, raslo in zrastle v mogočno drevo. Od kod je črpala silo, da je vzdržala v tem nerodovitnem svetu — tudi Bog ve. A rasla je tam: preprosta, a silna, kot mogočen klicaj: stojim in ne koncem!

*

Dobro dolgo je že, kar me je zanesla pot na rob velikega Buenos Airesa. Skoraj v pampo že. Kod me je takrat vozil vlak in kolektiv, ne vem več. Danes bi težko še našel pot tja. Obiskal sem družino, precej številno. Za današnje čase skoraj preveč številno — "nemoderne" bi rekli. A ker v meni ni preveč "naprednosti", cenim prav take družine.

Nekaj sto metrov od ceste, med košatim drevjem, mala "quinta", kjer je našla zatočišče skromna slovenska družina. Vstopim. Pričakoval sem "diren-daj" in "živ-zav" — pa nič. Za mizo sedi moja nekdanja mala znanca, sedaj vitko dekle okrog dvajsetih let.

"Sama, Rezi?" jo ogovorim.

"O, vi ste, gospod? Prav, da ste prišli. Ni vas še bilo pri nas. — Da, sama sem. To se pravi; mama leži v sobi. Je malo boleha zadnje čase."

"In drugi? Kje so pa drugi? Včasih vas je bilo toliko, da bi bili v taborišču skoraj barako razgnali!"

"O, saj nas je še: zjutraj, ko se odpravljajo, pa zvečer, ko se vračajo. A čez dan je pri nas tiho. Tako tiho, kot v domačih gorah."

Misel mi je splavala tja k samotni jelki na strmih, visoki skali. To dekle — kot jelka tam v domovini!

Rezi nadaljuje: "Ata in Lojze — starejši brat — tesarita. Od jutra do večera. Opoldne ostaneta kar v delavnici. Je predaleč do doma. Andrej in Tone — v trinajstem in štirinajstem letu sta, saj morda še veste — se učita v zavodu. Študirata. Znanec se nam smejejo. Pravi-jo: lepe denarce bi lahko zaslužila, pa zgubljata čas pri knjigah. Ni škoda denarja, ki bi ga lahko prinesla domov? — Kaj pa vi pravite, gospod?"

Ne vem, me Rezi skuša, ali kaj. Bom pa raje jaz njo.

"In kaj praviš ti, Rezi?"

"Eh, gospod! Nisem študirana, kakor ste vi; pa ne vem, če je moja misel prava. Je pa moja krivda — ali zaslug — da študirata. Domači so branili, pa sem jim rekla: fanta sta še mlada in nista za pravo delo. Doma bi hodila v šolo do štirinajstega, petnajstega leta; čemu bi tukaj ne? Naj si nabereta malo šolske modrosti, ki pride v življenju večkrat prav. Naj malo dorasteta, da bosta pozneje za kakšno pametno delo. Bogati res nismo, a sile nam tudi ni in tiste pese bomo že utrpeli."

Domači so se upirali, a nisem odnehala. No, končno so le popustili. — Kaj se vam zdi, gospod; sem prav naredila?"

"In še kako prav, Rezi! Za današnje čase dvakrat prav. Pomilujem družine, kjer pehajo nedoletne otroke na delo — za par borih pesev. Pa ko jim ni sile. Samo za denar jim je. Oh, ta denar! — In mala dva, Jože in Minka, kje sta?"

"V šoli. Zjutraj gresta, proti večeru se vrneva."

"Sta tudi v zavodu?"

"Tudi. Da se navadita jezika. Da malo vidita, kakšno je življenje v teh šolah. Pa da živita med otroci. Drugače ne gre. Če kaj slabega pobereta — kar se včasih tudi zgodi — ju že zvečer malo oktačim."

Gledal sem to preprosto dekle. Čudil sem se njenim zdravim nazorom in skoro nisem verjel, da je vse to zrastle v njeni glavi.

"Pa — kje si pobrala te misli, Rezi?"

Menda sem jo spravil v zadrego s tem vprašanjem. Nekaj časa je molčala, potem pa povedala: "Veste, gospod, če je človek skoro ves dan sam, mu marsikaj pride na misel — pametnega ali neumnega. Za-se sodim, da ravno neumne te misli niso."

"Bog ne daj! Vseč so mi. Le škoda, da niso vsi naši ljudje takih misli."

Praviš, da shajate za silo. Koliko zaslužita ata in Lojze?"

"Se ne zanimam za to. To je stvar ateta in mame. Meni dasta sproti, kar

rabim za gospodinjstvo. Veste, sem sama za vse, ko mama ne more več veliko. Res ne vem natančno, koliko zaslužita."

"No, tako, "más o menos"?"

Da ste jo videli, Rezi! Skoro ježno je vstala in odvrгла šivanje iz rok. Začuden, razočaran me je pogledala: "Tudi vi, gospod?"

Nisem jo razumel. Stala je tam pri mizi, visoka vzravšana — jelka z naših gor: skromna, a ponosna in silna. Nevede in nehoti sem jo prekrstil:

"Kaj — tudi jaz, Jelka?"

Trdo je odgovorila: "Nisem Jelka, Rezi sem. — Tudi vi ste se že preobjedli domačega kruha! Domače besede so vam od več in premalo in kličete tuje na pomoč. Pa sem mislila, da vsaj vi... no, nič!"

Saj je prav — je nadaljevala nekoliko bolj umirjeno —, da govorite s tujimi v njihovem jeziku. A z domačimi — čemu ne bi govorili po domače, brez tujih besedi. Skoro sovražim tiste, ki mislijo, da znajo eno in drugo, pa ne znajo več ne tega, ne onega. Včasih smo ne norčevali iz slovenskih fantov-vojakov, ki so na dopustu "divanili" po srbsko. Danes smo vsi taki!"

Njene besede so me zadele v živo.

Vem, nisem mislil tako za res s tistim "más o menos", a dekle ima vendar le prav.

Sklonil sem glavo: "Oprosti, Jelka, učilo mi je. A zadnjič!"

"Meni se kaj takega nikdar ne zgodi. In domačim doma tudi ne. Zato že poskrbim."

"Jelko" ja preslišala. "In so te misli tudi zorele in dozorele v tvoji samoti?", sem jo vprašal nekoliko negotovo.

Zažarela je. Stopila je k preprosti omarji, potegnila iz predala sliko in mi jo dala.

Preprosto izdelana slika na navadnem papirju. V ozadju lahno modrikaste gore. Rožnata zarja nad njimi komaj nakazana. Kot da bo vsak hip sinilo belo jutro. V ospredju zelen travnik. Čisto v desnem kotu drevo. Pod njim dvoje ozkih deščic: ena navpik, druga počez — križ, zasajen v zeleno rušo. Pod sliko z okornimi črkami beseda: Mrtva srca govorijo: ne pozabite nas nikdar!

Osupel sem gledal ta preprosti umotvor, delo samotne Jelke.

Pokazala je s prstom rahlo označeno gomilo pred križem: "Tu počiva ona, ki mi je vdahnila te misli. Saj bi jih bila že davno pozabila, a je bil konec nje, ki spi tu, preveč nenavaden. Predno so jo odpeljali iz razreda, nam je še rekla: "Otroci, ne pozabite! In potem še tri besede. Jih ne vidite, gospod?"

Sklonil sem se nižje k sliki. Na po-

vpredni deščici trije pramenčki: bel, moder, rdeč. In na njih, od zgoraj, navzdol, komaj vidne besede: Bog! Narod! Domovina!

Koliko časa sem bil sklonjen nad sliko, ne vem. Kot da se me je lotila rahla omotica. Misli so se mi zvrtnile. Odplavale so do tega samotnega križa na sliki. Blodile so po dolinah in tokavah, po gozdovih, gorah in samotah zasajene domovine: križi, sami križi. V nedogled, tja do obzorja: križi, križi, križi!

S silo sem se priklical v sedanost. Ko sem dvignil pogled, je Jelka nadaljevala: "In kmalu potem, gospod, ko so jo odpeljali, so zadoneli trije strelji. Kot da nam učiteljica zadnjič govori: Bog! Narod! Domovina! — Kako bi mogla pozabiti njeno — oporoko!"

Sklonila je glavo, a — malo prepozno. Opazil sem vseeno, da so bile njene oči rosne.

*

Jož, ta naša slovenska Kalvarija, ki sega v nedogled in ji ni konca ne kraja!

A vem: ko bomo prišli čisto do vrha, nam bo — onemoglim in do smrti utrujenim — slovensko dekle šepetalo besede tolažbe in upanja: Bog! Narod! Domovina!

Si ti tisto dekle?

Si, če si takšna, kot samotna Jelka: preprosta, a silna, kot mogočen klicaj: Stojim in ne klonem!

Ine.

MARTIN MIZERIT

TINE DEBELJAK:

NAŠA HIŠA

(Iz rokopisne reportažne zbirke: Črni Kamnolom. Ljudje in zgodbe.)

Prvi dnevi v Črnem Kamnolomu.

Oaza sredi, pampe! Tovarna za cement Portland" s štirimi ogromnimi pečmi. Trije visoki dimniki mečejo noh in dan petrolejski dim in cementni prah na zelenico okrog sebe: na gornji park, kjer so vile za uradnike — od najvišjih do najnižjih (med katerimi sem na zadnjem mestu ta hip jaz), tenis igrišče za izbranice in Stadion za sportne prireditelje; in na 'dolnje mesto', v katerem je kino, nekaj gostiln (bolicev), občna kopalnica, prostor za cerkev, (kjer samotni križ in temeljni kamen čakata že osem let na svetišču) in hišice za delavce. Oba dela sta ločena med sabo z živo mejo, široko cementno cesto, železnico in žico; dolnje mesto pa prav spet tako z živo mejo in žico od 'pampe'. Ta se takoj za hišami spremeni v ogromna obširna polja osata in redke šopaste trave, med katero se pasó črede volov. Če pogledaš naprej spred mestnih vrat (mesto ima vrata!), vidiš v neizmerno daljavo ravnino... ravnino... par dreves v njej... nobene hiše (morda je kje skrita med tistimi šopi drevja)... po vsej ravnini raztresene črede govedi... pred sabo pa lepo široko cementno cesto, vodečo iz Olavarrie v Bahio Blanco in na morje... Druga pota pa gredo med ogradami posameznih stančij kar preko ruš in, če voz ali avto zavije nanje, ga lahko zasleduješ daleč v 'pampo' po tenkem dimu praha, ki se vleče za njim kot za vlakom... Če pa se s ceste ozreš nazaj v mesto, ga ne vidiš, čeprav stojiš pred njim: vse je skrito med zelenje, v gozd evkalipta, cipres, oleandrov, macesnov, vrč-zalujk, pušpana in borovcev, ki love dim in prah, da ne pada na majhne pritlične hišice pod njimi; komaj jih vidiš, ko si že tik pred njimi: zakriva jih živa meja pred vratom, drevesa pred vhodom in bujno zelenje sočivja, zelenjave, trte in rož in sončnic, ki se poganjajo skoraj čez streho. Hišice so skoraj vse enake: enosobne in dvosobne s pritliklinami, z odprto verando, marsikatera tudi z garažo; vse s tekočo vodo in popolno električno oskrbo, ki jo morda ne uporabljajo tako za razsvetljavo zvečer, (ker hodijo zgodaj spat) kakor bolj za radio, ki poje iz sleherne hiše v slednji čas...

To so hišice za delavce v 'dolnjem mestu', za katere jemlje gospodar po štiri, šest, osem, največ šestnajst pesov na mesec najemnine. Samo iz teh nekaj sto hiš (za delavce in uradnike) obstaja naselje, oaza "Črni Kamnolom", ki pa je samo ime fabrike SJA, dočim nosi mesto uradno ime "Mesto Ustanovitelja", kar je z zlatimi črkami vpisano na granitnih stebrih vrat...

Zdaj sem torej tu: V Mestu Ustanovitelja in v tovarni Črni Kamnolom SJA.

Ne, Ne v fabriki. Ob vhodu vanjo, ki je takoj zraven zgornjega uradniškega parka. Zamedesčam vratarja in sem 'chapero nr. 1'. Dobro. Začenjam, kot je red: pri vratih...

Ob treh zjutraj se pripravim. Ob pol

štirih že gredo mimo mene vsi ti doslej neznan delavski obrazi. Pozdravljamo se in ugibamo drug o drugem, kdo naj bi bil. Oni o meni, jaz o njih. Ta-le fant bo Slovenec: tako bi se mu podal kastorec na glavi. Ne; saj tu ni Gorenjec. Samo Belokranjec so. Metličani. Morda še kakšen Dolenjec. Ne spoznam nobenega, ker se prvi dan še ne ogovarjamo. In hitro morajo mimo kontrolnega aparata, kajti v pol ure se morata izmenjati 'turnus', ki vre od nočne službe iz fabrike, in tisti, ki hodi v tej jutranji uri na delo. Par sto delavcev.

Nato seštevam ure tistih, ki so šli ven, in jih zapisujem v knjigo. Opravljen prvo kontrolo. Drugo "capataz". Tretjo "contaduria".

Ob pol sedmih piskam eno minuto na sireno, da zbudim uradnike. Ob sedmih drugič. Zdi se mi, da sem spet otrok, kateremu so dali v roke "konjička". Lepo piska pito. Le bojim se, da bi kdaj pozabil ali se zakasnil. Ne minute! Bog ne daj! Vse ure v tovarni in v hišah obah polmest se sedaj nanovo navijejo in ravnajo; od glavnega ravnatelja do slednje žene in šolarja bi vedeli: chapero ni na mestu!

Potem berem časopis, ki me že čaka v sobici. Pa mi ga ne dajo prebrati. Pridejo Italijani, ki jih je tu vsaj pol tovarne. Charlamoni in kuhamo 'mate'. Motijo me, toda oni izrabijo priliko, saj gre delo kar samo naprej... Prišel je Nemec. Slovenca še ni bilo. Toda opoldan vedo že po vseh delavnicah: Novi chapero: Yugoslavo!...

Ob pol dvanajstih tretjič zapiskam. Na smeh mi gre: prvi dan sem tu, pa imam že vso tovarno na vajehtih! Še bi rad vlekkel za vrstico... še nekaj minut... kot 'don Fulgencio' sem, ki bi rad zopet užival razposajeno mladost... Pa ne smem.

Oni, ki odhajajo, že čakajo v trumi in se zrinejo ven.

Oni, ki prihajajo, capljajo drug za drugim.

Med zadnjimi, ki so odhajali, je bil tudi mojster-instalater. Človek mojih let; da; natančno istega letnika; dva meseca starejši. Zivahen, s svetlimi očmi. Mimogrede me je nagovoril v nemščini: "Sie sind Oesterreicher, nicht wahr?"

"Ne. Slovenec iz Jugoslavije. Na meji Avstrije."

"Ich bin aus Weissenfels. Bela Peč."

"Še ni dolgo, kar sem bil tam."

"Res?!"

Prej je hotel mimo mene, zdaj je vstopil v sobico, čeprav se mu je mudilo domov, kot slednjemu delavcu opoldan, kjer ga čakajo otroci s poljubom in žena s kosilom.

Naslonjen na vrata mi je govoril o Beli Peči in o svojih... doma, da je govoril še slovensko po materi... "Rassumem malo", sicer pa da je Korošec... 'Kaerntner', čeprav je tu vpisan kot Italijan... Slovenci da so se dobro razumeli... nekega Jalena da je rešil iz belopeškega jezera, ko se je že potapljaj...

"Poznam Jalena, gostilničarja... poštena korenina! In tudi belopeško jezero. Kolikokrat sem se v njem kopal! Tja sem hodil na izlete! Pred dvema letoma sem tam jemal slovo od Domovine in od vsega... lepega in ljubljenega..."

"Lepo je tam. Od jezera — zdaj mu pravijo Laghi, čeprav ni bilo nikdar Lahov ne tam ne v Kanalski dolini; le na svete Višarje so hodili laški romarji! — vodi hladna grapa ob potoku prav do tovarne pod bregom... pri Malyjevih pride pot ven na glavno cesto..."

"Poznam hišo. Bil sem v njej. Zdaj je tam slovenski samostan šolskih sester. Gospa Malyjeva jim ga je zapustila. Sestre zelo spoštujejo spomin nanje: vse sobe so polne Malyjevih gasilskih trofej... fotografij..."

"Na tistih fotografijah sem tudi jaz! Tudi te ste gledali! Vsak dan sem bil pri Malyjevih. Sorodniki smo si. Pisal mi je nekoč, da me ob smrti ne bo pozabil... Ali se me je spomnil?... Zdaj je tam kloster... Bog ve, kdo je v naši hiši... tam nasproti..."

V dokaz, da sem bil res tam in da poznam teren, sem mu opisal kraj: tam je Malyjeva hiša — na desni, če greste s Trbiža proti Radečam... zraven potok in mostič... onkraj gostilna... sem tam čakal na avto..."

"In čez cesto je pošta..."

"Da, še vedno pošta, prislonsjena na breg... nosil sem tja pisma..."

"In zraven je naša hiša... Ste videli našo hišo?..."

"Seveda sem jo videl, če še stoji..."

"O videli ste našo hišo! Videli ste jo! Ali je razdejana po bombah? Ali je popravljena?... Kakšna je zdaj po dvajstih letih, kar je nisem videl?..."

Oči so mu zažarele kot otroku ob najlepšem trenutku... zdi se mi, da sem opazil v njih solzo.

"Naša hiša!"

Razlagal sem mu, da tam ni bilo razdejanja; da pa je bil razrušen Celovec, predvsem pa Beljak.

"V Beljaku so živeli potem moji starši — samo nekaj let, pa so umrli. Jaz sem šel v Argentino, ko sem videl, da se pripravlja abesinska vojska. Bil sem italijanski vojak. Brat je imel našo hišo, pa jo je tudi prodal in šel na Koroško. Pa me ne zanimajo ona mesta. Le to: Kdo je zdaj v naši hiši? Povejte mi, kdo je v naši hiši?!?..."

Široko je odprl oči, kot da bi hotel z njimi ujeti odgovor, ki ga nisem mogel dati. Mene pa je vprašanje prijelo pri srcu, da mi je skoro zastalo. Segel sem mu v roko, kot da se mi mudi h kosilu. Pa bi on še tako rad govoril o Beli Peči in o svojem kraju... o vsem okrog Bele Peči...

O vsem okrog Bele Peči!

Kot da se mi je zamagljilo pred očmi. In kot da so se mi spet dvignile megle in sem gledal pred sabo samo to ravnino med Radečami in klancem nad Belo Pečjo. Svet med Petelinjekom in Mangartom, v sredi z rdečo streho radeške cerkvice, Lavtizarjeve, tega svetovnega

popotnika, ki bi ta hip gotovo rad zamenjal z menoj, da mu je živeti... Ze tedaj je bil devetdesetletnik, pa je še sanjal o daljnih poteh v svet... Jaz bi pa rad zdaj iz tega daljnega sveta v tisti ozki kraj nazaj med Kranjsko goro in Belopeškim jezerom, kamor sem vsako leto hitel na oddih v spremstvu neveste... žene... s sinom ob roki...

O, kraj mojih letovišč! Kraj mojega poslednjega slovesa!... Tu sem bil tisti lepi poletni dan: prav od Malyjevih sem šel nazaj proti Radečam... mimo njegove hiše, ki je nisem videl... in še dalje... Za kozolecem skrit sem čakal ure in polneve... in dneve... in bi čakal tudi tedne... in le enkrat sem videl za ono mejo kot senco mahljaje za slovo... za slovo na mojo pot čez morje... kot oblak, ki je zagorel z zadnjo ugašajočo zarjo njihovih oči... Kaj bi pravil—spomin, o katerem se ne govori, ki je zakopan v dnu duše... Kako, da mi ga je dvignil ta človek v grlo?...

"Gospa, ne morem kositi danes; nimam teka, oprostite!", sem rekel kuharici, tudi Slovenki.

"Buen provecho, señores. Hasta la tarde!"

In sem zavil v pampo; med osat. Kolbulji presušenih glavic bodičastega cvetja so se mi nabirali na hlačah, na nogavicah, lezli mi na čevlje... toda moje misli so otrpnile in videl sem samo nje, ki sem jih zdaj vodil kot za roko: ženo rdečelasko... in fanta, falota... in punčko, mojo ljubico... in najmlajšo, ki živi v meni kot srček v srcu... Vodi jih prav od tam... od meje proti belopeškemu jezerom, kjer sva sanjala z nevesto svoje najlepše sanje, naslonjena na srce... zdaj smo že petorica v istem čolnu... in veslamo skupno proti kamnitim skalam Manrgrta... Vse je tiho... le sonce se pelje nad nami... in naši obrazi so na isti gladini z vrhovi gora... Jezero sreče... tihote... kot gnezdo golobov smo, ki se prenašamo čez gladino... Kam?...

Glej, čudo: obstal sem resnično ta hip ob jezeru, ki nisem vedel zanj. Sredi pampe: pod nogo so se mi odprli stari zapušteni kamnolomi za našo tovarno kot dolga, ozka soteska... korito kamnitih sten, ki jih ne opaziš, dokler nisi nad robom prepada... Brezno granitnega črnega kamna, izkopano globoko v dno, zalito po vodi, ki je kamen ne propušta... Trideset metrov globoke stene, trideset metrov še globlja voda... pet golobov se mi spreletava pod nogo v jati z brega na breg... golobje... morda iz istega gnezda... čoln mojih sanj?...

Ne morem iz svojih misli. Ne morem k jezeru z vrha sten, ki se mi podsipajo pred nogami... ne morem se prenesti čez... kot zapuščen golob trepetam in ne morem počiti... odbijam se nazaj... in vse misli gredo za mano... Spet grem skoz osat... čutim že bodilje v nogo... in vem, da je to zdaj vsakdanja pot njih, ki so ostali tam onstran "njihove hiše".

Sonce se mi z zadnjimi žarkii polaga pod nogo. Kot sredi oceana sem in gledam potop sončnega kolobarja, odprtega kot moje oko, krvavega kot moje oko, ranjeno od žalostnega spomina... zaprlo se bo, ne da bi našlo na celini, kar je iskalo ves dan... Ali bo našlo v noči?...

Ne; tudi na večerjo ne grem. Mrak je pal. Naj grem z nočjo še v to slovensko gostilno, ko sem že ves v Sloveniji, da splaknem z zadnjim vzdihom grenkoba dneva, ki mi je zalila srce s tistim vprašanjem neznanca: Poznate naš kraj? Belo Peč?...

"O, poznam ga, neznani instalater! Kako rad bi ti zaupal svoje zadnje vedenje njih oči čez polje proti 'tvoji hiši', ko sem po samotni poti odhajal na pot s celine... Kje si? Hotel bi govoriti... govoriti... o tvojem kraju"...

In gori: Sedel je za mizo: on, instalater, v družbi z nekim Nemcem, Dancem in še z ženo pijanimo Slovincem, ki je brundal v pivo pred sabo "Gor čez izaro... tam je ljubi dom... "Slovenski birt ga je podil vstran, naj ne moti družbe, meni pa je bil ta hip tako blizu, da sem mu naročil nov maslec.

"Ich suche Sie schon den ganzen Nachmittag herum! Kje pa hodite?", me je pozdravil in me predstavljajal znanec: von dem ich ihnen gesprochen habe"...

"Ves dan sem kot izgubljen. Nisem mogel kositi in tudi od večerje sem ušel, da bi vas našel in vas pripeljal domov. Ah, hotel bi govoriti... govoriti o Vašem kraju... hotel bi, da moji ženi poveste, kje je Bela Peč... tisto čudovito jezero... in potok v grapi... tovarna... Malyjeva posestvo... in naša hiša... Povejte ji, da ste jo videli, da

(Nadaljevanje na strani 7.)

Novice iz Slovenije

V Sloveniji so 21. februarja videli severni sij in sicer od 21.45 do 22.30 ure. Letošnji sij je bil večji in lepši kot oni leta 1939.

Kot "saboterji in ljudski škodljivci" bodo prišli pred sodišče: Franc Lenarčič iz Bresta 15, Ljbl. okolica zaradi pomanjkljive oddaje krompirja, mleka itd.; Marija Pisek iz Horjula zaradi slabega poslovanja v "Ljudskem magacinu" in Alojzij Klavžar, čevljar iz Ljbl.

V Kamniku so bili ljudje 27. februarja silno razburjeni, ker so peki spekli kruh iz pokvarjene koruzne moke, ki ga ljudje niso mogli jesti.

V Italijo je pribežalo 8 moških iz Slovenije, ki so bili amnestirani ob novem letu. Povedali so, da so zbežali radi tega, ker so prepričani, da bi jih takoj po volitvah zopet zaprli. Tako ljudstvo doma sodi o iskrenosti Titove in Rankovičeve amnestije, ki je samo en člen v verigi nove kom. taktike.

"Z otavo ne bomo spitali svinj in brez bikov ne bo telet", Tako vpije ljubljanski Poročevalec, glasilo kom. OF. V obširnem članku navaja vse težave in najbolj pereče probleme sed. kom. "Ljudske oblasti". List seveda išče krivce povsod drugod in samo ne tam, kjer so, t. j. pri sedanjih komunističnih oblastnikih, ki so deželo in narod spravili na rob gospodarskega propada.

Načrtno oviranje poučevanja verouka. Komunistično učiteljstvo v Sloveniji

ima nalog preprečiti poučevanje verouka. Izvedba tega načrta je prepuščena učiteljstvu, ki se za doseg tega cilja poslužuje raznih trikov. N. pr. Učitelj naroči dopolne otroku v šoli, da mora popoldne prinesiti v razred od očeta podpisano izjavo, da želi za svojega otroka poučevanje verouka. Če očeta ni doma in tako izjavo podpisše mati, ali pa jo prinese otrok v šolo naslednjega dne podpisano tudi od očeta. učitelj izjavi, da ni veljavna in je tako otrok izključen od poučevanja kršč. nauka. Drugi učitelji pa to nalogo zopet izvajajo na ta način, da otroka pred začetkom verouka odpeljejo na sprehod ali na nogo-metno igro.

Učitelji, katerima se posreči, da se na njihovih šolah zmanjša število otrok, ki obiskujejo verouk, dobe posebno pohvalo.

Umrli so: Jakob Arh, upokojenec, Moste - Zirovnica, Josipina Bačič, učit. v p. Janez Blažun, Helena Bradač, Franja Brišnik, roj. Papež v Ljbl., Terezija Bizjak, Mihael Černe, pek. mojster, Jesenice, Marija Debenjak, roj. Spec v Celju. Stanko Detela, zadržni revizor na Pobrežju, Antonija Ekar, roj. Gorupič v Kranju, Karlo Fiegl, insp. drž. žel. v Samoboru, Engelbert Gangl, pesnik in pisatelj, biv. starosta "Sokol", star 77 let, Albin Grintar, Terezija Hren, Terezija Hrovat, roj. Šercel v Ljbl. Joško Hubad, biv. gost. pri "Sokolu" v Ljbl., Cecilija Janež, roj. Bolta,

(Naodlajevanje s 6. strani)

je tam tako lepo... Vi ji morate to povedati, od vas naj zve... ona in moji otroci...

In obrnil se je k družbi: "Wissen 's, er war im unseren Hause!"

Govoril je, da me je iskal povsod, na stanovanju, pri raznih Slovincih, v parku, potem pa da je zavil v gostilno, obupan že, da bi me našel... on pa bi hotel govoriti... o spominih...

Silil me je domov k ženi, pa je bilo res že pozno in sem obljubil za drugič. Zdaj pa sva govorila o Karavankah in o Julijcih, o Koroški in Svetih Višarjih... dajal je za pivo in naročal sem novega... in stokrat bi rad zvedel:

"Kdo je zdaj v naši hiši?..." Pijani Slovenec pa je brundal kar naprej: "kjer so me zibali... mamica moja... in čim bolj ga je gostilničar miril, bolj hripavo je zategal... "hajj... hajjaaa..."

Poslovil se je Danec. Poslovil Nemeč. Oni Slovence je zaspal kar pri mizi. Poslovila sva se midva — od gostilne. Potem sem ga spremil domov. Vstopil nisem. Luna je bila že visoko. Stala sva pod obokom vrtnih vrat, prepreženih s slaki in živo mejo. Za njimi grmiči rož. Nizko breskovo drevje. Velika sončnica s sklonjeno glavo. Nizka hišica z verando. Skozi zaveso sem videl, da je brlela majhna lučka ob postelji najmlajšega otroka. Ne; nikar ne budiva! Lep dom.

Sreča v nji.

"Lahko ste veseli te hiše. Toliko sadja!" — sem pripomnil.

"Za hišo imam še za ves lot sadnih drevesc. Čez sedemdeset! Pridite drugič, vam bom pokazal!"

"Takega doma bi ne imeli v Beli Peči. Tam v tistem bregu. In prah spred ceste naravnost v okna... Sneg bi vas zasipal od spredaj in odzadaj in otroci bi trepetali od mraza... Saj ni sonca v tisto kotlino! Lepo je tu! Lepo!"

"Da, lepo je tu in prijetno!" Čez hip pa je zamahnil: "Pa je fabriško!..."

In ko mi je podal roko, preden je izginil med rože, je bolj vzdihnil kot zno- vič vprašal:

"In vi ste res videli našo hišo?!"

Ob pol štirih je šel že spet mimo mene in pritisnil kontrolni aparat. Bil je neprespan in oči je imel motne, pa mislim: ne toliko od piva kot od sanj... Morda je on na meni opazil isto, kajti žalostno se mi je nasmehnil...

Ko sem piskal 'pito' in so po vseh hišah gornjega in spodnjega mesta navijali in uravnavali družinske ure (o, v 'naši hiši' — Kdo je zdaj v nji?! — se je ustavila že pred petimi leti!), sem čutil, da mi sirena ne poje kot otroku igrača, temveč da vpije z njo dveh sre nanovo odprta bolečina.

Tokrat nisem zdržal cele minute. Crni Kammolom, na moj god 14. II. 50.

Hrastje — Ljbl., Ferdo Jerančič v Dravogradu, Anton Kavka v št. Pavlu, Adalbert Kopač, sodni nadoficial v p. Laško, Angela Klančar, roj. Lozej, Ljbl., Fran Klavora v Solkanu, Franja Kogej, roj. Mendelj v Ljbl., Ivan Kosi v Žužemberku, Jože Kunej, poš. uradnik v p. v Trbovljah, Ivanka Lampret v Lukovici, Nežka Lenart v Podgorju, Franc Merčjak v Novem mestu, Franc Mrzlikar v Ljbl., Ivana Murnik, Struževo-Kranj, Franc Mihelič v Hrastju, Žena Mrhar, Stanežiče-Dvor. Alojzija Presker, Bojan Papež, dijak v Ljbl., Alojzij Paulinič v Laškem, Minka Premrou-Curk, šol. uprav. v p. Julka Plemelj, žena vseuč. prof. v Ljbl., Neža Pogačnik v Kamni gorici, Karol Polk v Ljbl., Ivan Potnik v Ljbl., Franja Pavlin, roj. Majzelj, Frančiška Razboršek v Poljčanah, Franc Rekar, preds. dež. sod. v p., Ljbl., Polde Savnik, Aleksander Sirks v Ljbl., Anton Skubic, Brvače-Šmarje, Franc Smolej, oče Viktorja S., Ljbl. — Vižmarje, Davorin Stopar, Konrad Sluga v Trbovljah, Vinko Simčič, Planina pri Rakeku, Frančiška Svetlič, roj. Opeka, šmartno v Tuh., Anton Sterlekar, tisk. faktor v Ljbl., Ivan Stopar, Leopold Širca, Dutovlje, Anica Škender, roj. Lazan, Kamna gorica, Jože, Škerl, Ljbl., Ivana Stajec, Ljbl., Vladimir Stenbok - Fernor, Sloje. Konjice, Leon Štravs, Jesenice, Ana Štrumelj, Teodor Tomažič, Ignac Trink, Radeče-Zidani most, Frančiška Zadnikar v Ljbl., Martina Završnik Zg. Hrušica, Marija Zlobec-Tavčar, Sežana, Karol Zupan, Klanc-Kranj in Karolina Zupanec, Stična.

ZONE IN JAKA

"Ali že veš, da je prišel nov Titov poslanik", je nagovoril Jaka Toneta.

"Me ne zanima dosti. Ti ga pa menda ja nisi šel sprejemati v pristanišče", mu je odvrnil Tone.

"Tisto ne. Šlihal sem pa v neki družbi govoriti, da je to bil sila velik partizan. S seboj je pripeljal tudi sebi enakovredna tovariša. Vozil se je seveda v prvem razredu razkošne italijanske ladje "Conte Grande".

"Kaj s to ladjo se je vozil?", mu je vpadel v besedo Tone. "Le zakaj se ni vkrcal na kako titovsko barko, na pr. na "Radnika" ali kaj že imajo sedaj, ko jim je "Partizanka" zgorela in z njo prijadral sem? Saj se Titovci tako radi ponašajo, kaj vse imajo, kaj vse so napravili in kaj vse še kanijo narediti!"

"Ne vem, kako to. Res je, da si je novi Titov poslanik v Buenos Airesu skupno s svojima spremljevalcema raje izbral italijansko ladjo in se je na njej kot predstavnik "ljudske demokracije" pomešal med razno" svetovno buržuazno reakcijo".

Potniki, ki so potovali tudi s to ladjo, so po prihodu v Buenos Aires pravili, da so se Titovi diplomatje na ladji ves čas dobro imeli. Med ostalimi potniki niso vzbujali posebne pozornosti, razen v toliko, ker prihajajo iz dežele, v kateri je komunistična diktatura mojstersko izpeljana. Samo enkrat so postali gostje prvega razreda malo bolj pozorni nanje. Vsi gostje so bili ele-

gantno oblečeni in so zavzemali prostoro v krasni obedični prvega razreda. Pa jo je eden iz omenjene družbe kar po domače primahal v obednico v kratkih hlačah.

Seveda na ta način se je lepo živel med partizani v gmajnah, na luksuznem preoceanemskem parniku so pa navade malo drugačne.

"To se Tebi zdi nekaj zaslisanega." Tam v partizanih je bilo vse podomače. Po lastni volji in po denarnih sredstvih so si prizrezavali hlače in nadevali na rame epulete, kakor jim ni bilo tudi ne skrb, če so bile hlače zlikane in gumbi prišiti. Ko so vkorakali v Trst, se niso umili in ne preoblekli. Tako so njihove uši in strganija pričale, kako junaško so se borili."

Kar malo razburil se je Jaka, češ da ne kaže tako žaliti visoke gospode iz poslanstva in slavnih partizanov." Saj ni on sam kriv, če nima dolgih hlač. Verjetno je moral na pot v naglici in kdo ve, čeravno tisti čas ni bilo nikjer naprodaj dolgih hlač. Lahko da mu je tudi zmanjkalo točk in so mu zadostovale samo za kratke hlače."

"Kaj pa", je menil Tone. "če niso tega krivi saboterji petletnega plana? Izdelovalci dolgih hlač so sabotirali in dosegli komaj 50 odstotkov, kratki pa so nemara prišli do 111 odstotkov, kot pri volitvah."

Jako tudi ta razlaga ni zadovoljila. Menil je: "Izdelovalci dolgih hlač so naredili eno hlačno krajšo in potem so prizrezavali in naravnavali, da so prišle ven kratke hlače."

Tone je pa našel še drugo razlago: "Jaz pa mislim, da si je kratke hlače oblekel nalašč, da bi pokazal svetu, da mu ni nič mar "reakcionarnih buržuj-skih manir". Prav zato se je tako razburil nad oblastmi, ki so mislile drugače. Svoje je pa le dosegel. Vsi na ladji so o njem govorili in še nam novico gorko prinesli."

manifestacijo v Buenos Airesu, k temu njenemu uspehu iskreno čestitamo.

OSEBNE NOVICE

Družinska sreča. Jože in Cilka Čestnik sta dobila 14. marca sinčka Jožka. V družini Jožeta in Anice Škulj je istega dne zagledala luč sveta hčerkica. Leopoldu in Jožefi Habat se je 22. t. m. rodil sinček. Sinčka sta dobila tudi Jože in Danica Levstik, hčerkico pa Franc in Marija Urbanč.

† Marijeta Delak. V Senožcah je 25. februarja dala vsemu zemeljskemu slovo 104. letna Marijeta Delak, roj. Žetko. Pokojna je bila mati 14 otrokom, od katerih žive še trije v Trstu, dve hčeri z družinami, Ana por. Vidmar in Terezija por. Krpan, sta v San Martinu v Argentini, en sin je v Severni Ameriki, ena hči pa še doma.

† Jožef Bočkor. Na posledicah operacije je umrl Jožef Bočkor, doma iz Markovcev v Prekmurju. Družino zapušča v domovini, tukaj pa brata Lovrenca, ki je poskrbel rajnemu za spodoben pogreb.

Slovinci v Argentini

Bs. Aires, 29. marca.

MATERINSKA PROSLAVA

Slovenska deklška zveza je priredila v nedeljo, 26. marca prirsno materinsko proslavo, ki je bila v dvorani na Belgrano. Na proslavo je prišlo veliko novih slov. naseljencev, med njimi je pa bilo tudi precej starih Slovincov. Pred proslavo je bila v kapeli najprej popoldanska pobožnost, nato so se pa vsi podali v salezijansko dvorano ter jo napolnili do zadnjega prostora. Po simboličnem prikazu gesla: Mati - Domovina - Bog, je stopil na oder g. Fr. Kremžar ter je imel govor o materi in njenih žrtvah ter o dolžnostih, ki jih imajo otroci do nje.

Na odru so pa nato nastopale deklete z recitacijami najlepših slov. pesnitev, posvečenih materi in pa zbor otrok s pevskimi in rajalnimi nastopi, ki so bili najlepši in so zaradi prisrčnosti in iskrenosti želi splošno odobrovanje. Nastopil je tudi deklški pevski zbor in zapel več pesmi.

Občinstvo je bilo s prireditvijo zadovoljno in je Deklški zvezi hvaležno, da mu jo je z velikimi žrtvami nekaterih članic pripravila.

SLOVENSKA UMETNICA RAZSTAVLJA V BUENOS AIRESU Akad. slikarka Bara Remec preraja te dni v Buenos Airesu razstavo svojih del v "Galeria

Antu", Florida 640. Prva razstava slovenske moderne umetnosti je to v argentinski prestolnici in svoja dela razstavlja slovenska umetnica, ki je že doma pogosto razstavljalala, poleg tega pa so bila njena dela na razstavah v Pragi, Bukarešti in Rimu.

Na slovesen način je bila razstava odprta v ponedeljek dne 27. marca ob 18. uri, ko se je okoli Bare Remčeve zbralo lepo število naših rojakov, zelo mnogo pa je bilo tudi gostov Argentinecev. Razstavljenih je tokrat 26 del, med temi sta dva portreta, nekaj tihožitij in motivi iz Trsta, Rima, Napolija, Avstrije in Buenos Airesa. Razstavljenih dela so vsa razporejena tako, da napravijo na obiskovalca močan in enoten vtis o umetnosti Bare Remčeve.

Izdan je bil lep katalog, katerega je spremene besede napisal prof. dr. Tine Debeljak. Akad. kipar Francé Ahčin je hkrati razstavil nekaj svojih skulptur, zlasti dobro pa je njegovo najnovejše delo, portret pesnika drja Antona Novačana. — Razstava je odprta vsak dan do 8. aprila in njen obisk vsem prijateljem lepe umetnosti iskreno priporočamo.

Bari Remčevi, ki je s to svojo razstavo omogočila prvo javno slovensko umetnostno in kulturno

HUGO WAST

IVANA TABOR

POSLOVENJENO S PISATELJEVIM DOVOLJENJEM

Poskušali so mnogi tolmačiti smisel te obljube, toda ljudje, ki niso bili pesniki, bi jo razumeli v naravnem in jasno vpadljivom smislu; v tem namreč, da je zvezda danica eden izmed največjih čudežev sveta, lepota, ki se je ljudje tako malo zavedajo.

Potniki malega avtoaviona so izstopili na cerkveni strešni ploščadi, z namenom, da bi si zagotovili primerni prostor med govorom patra Simona in slišali slavnega govornika, ki je bila nova senzacija mesta.

Rahab je preletela ploščad, da bi našla sestop v svetišče, in je naletela na stopnjice iz opeke, ki so z ene strani vodile v zvonik, z druge pa na kor in v druge prostore samostana.

Listič v dveh jezikih — v latinsčini in esperantu — je naznanjal, da je prepovedano stopiti v zvonik, pa tudi še tole: "Spoštuj samostansko klavzuro! Če hočeš na cesto, pojdi po stopnjicah navzdol!"

Dekle je gledala listek in napravila zaničljiv obraz:

"Zdi se mi, da nam tukaj kažejo pot. Kdo od vas mi zna prebrati?"

Eden izmed njih — Niquel Krom —, je smeje se odvrnil:

"Za koga pa nas imaš? Ali imamo obraze služabnikov?"

Drugi — Mercurio Lahres — pa je dodal:

"Če bi vedel, da te bo to zanimalo, bi vzela seboj Angela Greca, edinega, ki v naši hiši zna brati hieroglif. Je tajnik moje matere in ji dobro upravlja račune."

"Kar se pa tiče moje matere", je odvrnila Rahab zafkljivo, "ji to opravlja sam minister financ."

Mati gospodične Rahab, gospa Hilda Lieberman (že nekaj let vdova po bogatem Matiju Kohenju, sinu Mauricija Kohena in lepe Marte Blumen, ki smo ju spoznali v letu 1934 (namreč v romanu "Zlato večnega žida", op. prevajalca) je bila predsednica Argentine, druga ženska, ki je postala predsednica države.

Tudi drugo dekle — Foto Ruma — ni znala tega prebrati; tako so vsi štirje obstali pred listkom, ne vedoč, kaj bi napravili.

Nihče od njih dozdej ni še občutil potrebe po branju in pisanju. V letu 2000 so ljudje — predvsem odlični in plemeniti — lahko shajali brez tega.

Kino je govoril in radiotelefoni v žepni obliki so popolnoma nadomestovali knjige, celo kriminalne revije in smešnice, zadnje zatočišče tiskarn.

Življenje je izgubilo svojo globokost. Živelo se je po dolgosti dni in po širnosti uživanja, ugodja in strasti in trpljenja, nihče ni hotel ostati sam s svojimi mislimi, niti s svojim srcem, še manj sam s svojo vestjo.

Prva žrtev takega "pohabljenja življenja", je postala umetnost. Umetnost lahko namreč obstoja samo v koncentraciji, ki je tretja razsežnost življenja, v notranjosti vsakega samega sebe.

Res je napredovala industrijska tehnika, kajti pohlep po razkošju je gnal duha k iznadljivosti.

Toda, ker umetnost in čista znanost nista vir dohodkov, sta ostali brez privržencev.

Popolnoma se je izgubila volja raziskavati stvari, ki ničesar ne "nosijo". Toliko je bilo enciklopedij, sinoptičnih slik in slovarjev iz prejšnjih let, da ni imelo smisla podstopiti se raziskavanju na tem polju še na svojo roko.

Prekomeren napredek vzgojeslovja, ki je povzročil prehitro in prelahko dosegljivost novic in sploh znanja, je ubil znanstvene poklice, voljo po raziskavanjih; tako sta se končala umetnost in znanje, kajti zanju bi bile potrebne žrtve.

Če bi bila kdaj prišla potreba, vedeti

kaj tudi o teh stvareh, si se lahko obrnil na tovrstne urade in zahteval pojasnil. Nekaj "ubogih hudicov", vrste dedno obremenjenih, blaznih učenjakarjev, je bilo še vedno, vsaj toliko, da so bili zmožni prelistati staro knjigo; in ti so bili, ki so dajali sodobne nasvete s teh področij; toda nikar ne mislite, da so s tem postali deležni splošnega občudovanja! Nasprotno: pomilovanja, da se sploh bavijo še v tem času s takimi stvarmi. Kako morejo biti ljudje še tako nesrečni, da trosijo svoje življenje s prelistavanjem starih papirjev, ko bi lahko živeli vesele dni, plesoč in pijoč, razvedrujoč se v kinih in gostilnah. Tako je bilo že malo takih na svetu, ki bi znali prebrati knjigo, zaigrati na klavir ali violino, ali spretno sukati pero in čopič!

Celo modnih podob niso več tiskali! Naročnik ali kupec "modne revije" je dobil kar zvitek filma in je imel pri sebi "kino" v žepni obliki, da si ga je lahko ogledaval pri kakršnikoli svetlobi in zraven poslušal govorečo razlago.

Zadostoval je samo en rod čudovite tehnike, da je bilo konec z dnevniki, knjigami, knjižnicami in tiskarnami.

Če bi se kdaj seznanil s stvarmi tega sveta (še vedno so se dobili takšni svojevrstni ljudje) je kupil v enem izmed teh kioskov, kjer prodajajo mentolne bonbone in zvečilni gumij, tudi film zadnjih novic po svetu, ga vključil

v svoj žepni aparat in ga poslušal, kakor da poslušava svojega kramlajočega spremljevalca, ne da bi med tem sam prekinil z drugimi opravki.

Celo gluhoonemim ni bilo potrebno čitati. Fonografi se namreč niso priključevali na ušesa, da bi prišli v stik s poslušom, temveč je bila zveza naravnost z možgani; nekako tako, kakor če poslušas tiktakanje ure s tem, da jo daš tesno na senci: čutiš jo, ne da bi pri tem prišel v poštev kakor koli Tvoj posluš.

Ščasoma pa so prišli sploh na misel, da je velika neumnost, ugotavljati, kaj se godi na drugih koncih sveta. Zakaj? Vsakdo naj živi svoje življenje, ne pa življenja drugih!

Če bi slučajno kdaj dobili kakšno pismo, pisano še z roko ali s strojem in bi čutili radovednost, kaj je napisano, bi dali prebrati svojim služabnikom. V primeru nujnosti in, če bi ne bilo pri rokah služabnika, so kar po telefonu zaprosili zanj pri agenciji, kakor pokličemo mehanika, če potrebujemo njegovo pomoč, ali Avtomobil Club, če nam slučajno poči guma.

Služabniki, neobhodno potrebne osebe, so bili večji del potomci nekdanjih konzulskih družin iz leta 1940, ki so imeli na izbero samo dvoje: ali umreti od lakote, ali pa živeti od drobtin iz mix novih Epulonov. Izbrali so poklic hišnih slug s tako dobrodušnostjo, da je pomenilo biti služabnik neka odlika.

CERKVENI GLASNIK**VELIKI TEDEN ZA SLOVENCE
V CAPITALU IN OKOLICI
BELGRANO**

Veliki četrtek ob 7 zvečer sv. ura in pridiga. Veliki petek ob 7 zvečer sv. križev pot in pridiga, nato poje "Gallus" slovenski pasijon ter žalostinke.

Velika sobota ob 5 popoldne slovesnost Vstajanja po dvorišču salezijanske giprej pete jutranjice, nato procesija Vstajanja po dvorišču salezijanske gimnazije.

Vse tri dni zvečer je prilika za sv. spoved.

Velika nedelja slovesna sv. maša ob 10.15.

Na Veliko noč bodo sv. maše drugod, kakor od nedeljah v Ramos Mejia ob 7, San Martín 8.15, Avellaneda ob 10. Po-

poldne bodo litanije v Ramos Mejia ob 4, San Martín ob 4, Quilmes ob 5, povsod v župnih cerkvah, v Lanusu so v cerkvi Santa Faz litanije ob 4.

Na Avellanedi je sv. križev pot na Veliki petek pop. ob 4.

Blagoslov velikonočnega jagnjeta bo po sledečem redu: na Vel. soboto.

San Antonio de Padua ob pol 11 — Moron ob pol 12 — Haedo ob 12 — povsod v slovenskih hišah — San Justo od pol 2 v župni cerkvi — Villa Madero v kapeli sv. Jožefa, ul. Blanca Encalada ob 2 — Ramos Mejia v sanatoriju ob 3 — v penzionu ob pol 4.

V Villa Real pri Krajnikovih, Bausa Francisco 2874, ob 12 — Lourdes v cerkvi ob 1 — Ciudadela v župni cerkvi ob 2 — Moreto 1475 pri Sedejevih ob 3 — v slovenski hiši na Ramón Falcón 4158 od pol 4 — Victor Martínez 50 ob 4. San Martín v župni cerkvi ob 2 —

v slovenskih hišah na Ayacucho in Felix Ballester in drugi po govoru.

Florida v župni cerkvi ob pol 2 — Villa Marteli ob 2 — Carapachay v slovenski hiši ob pol 3 — Munro pri Homonovih ob 3 — Olivos v slovenski hiši na Agasuso ob pol 4.

Paternal pri šolskih sestrah ob 2 — Quilmes ob 2 v slovenski hiši.

Lanus Este v župni Santo Cristo, Villa Obrero (g. Markič) ob 2 v župni cerkvi.

Lanus Oeste v župni San Juda Tadeo (g. Bratulič) ob 2 v župni cerkvi — na Veliko nedeljo v kapeli sv. Jožefa po sv. maši ob 10.

Belgrano po procesiji Vstajanja — Avellaneda po sv. maši ob 10 na Veliko nedeljo.

Voščilo vsem slovenskim naseljencem. Da Vas Vstali Zveličar utolaži in okrepi v božji milosti, to Vam želimo za Veliko noč. Vaši dušni pastirji.

ROMANJE V LUJAN!

Slovensko romanje v Lujan je bilo vsako leto lepa verska manifestacija slovenskih naseljencev v Argentini. Letos mora biti še večja. Železniško upravo smo zaprosili za poseben romarski vlak. Podrobnosti bomo objavili v naslednjih številkah.

14. maja vsi na božjo pot v Lujan! Pripravljajni odbor

Društveni oglasnik

Društvo Slovencev oddaja službo hišne oskrbnice in društvene kuharice. Podrobnosti se zvedo v pisarni Društva Slovencev, Víctor Martínez 50.

DARILA

Živila, tekstilno blago in zdravila pošiljamo v vse države.

Iz Buenos Airesa pošiljamo zavitke do 5 kg kakor doslej še nadalje v vse države in sicer z rabljeno obleko, z novo obleko in živili.

PANETH y Cia.
DIAGONAL NORTE 501 — Of. 810

DOBER TEK

NEDELJA: Kosilo: juha z rezanci, pečenka, pražen krompir, solata, buhtelj; večerja: mizna pečenka (od opoldne), solata, čaj.

PONEDELJEK: Kosilo: goveji golaž s polento, sadje; večerja: široki rezanci s sirom, kompot.

TOREK: Kosilo: goveja juha z ribano kašo, govedina s krompirjem in rdečim zeljem, palačinke; večerja: jetra v obari, žličniki, bela kava.

SREDA: Kosilo: krompirjeva juha, polpeti s špinačo; večerja: bela kava, kruh z maslom.

VEL. ČETRTEK: Kosilo: zelenjavna juha, kruhovi cmoki, nadeti z mesom, paradiznikova solata; večerja: šmaren z jabolki, kompot.

VEL. PETEK: Kosilo: obara iz stročjega fižola, krompir v kosih; večerja: polenovka s krompirjem, čaj.

VEL. SOBOTA: Kosilo: prežganka, češpljevi cmoki; večerja: gnjat s hrenom, potica, čaj.

**SLOVENCİ PO SVETU
SPANIJA**

Madrid, 7. marca.

Predavanje "Trst in Slovenija"

Pred kratkim je bilo na sedežu španske znanstvene ustanove "Consejo Superior de Investigaciones científicas" v Madridu predavanje z naslovom "Trst in Slovenija". Predavatelj g. Koren France, ki bo v kratkem zagovarjal doktorsko tezo o internacionalizaciji Tr-

sta, je na kratko podal zgodovinsko povezanost med Slovenijo in Trstom kot dvema enotama, ki sta bili politično in pa še zlasti gospodarsko vseskozi povezani v eno samo.

Predavatelj je svoje izvajanje znanstveno podprl s številnimi citati in izjavami vplivnih političnih moči in še zlasti Italijanov, ki so kljub neobjektivnemu gledanju na razmere in položaj v Trstu vendar prišli do zaključka, da je Trst zanje tuja zemlja. Zgodovinska povezanost, in to bi bil nekak izveček in zaključek predavanja, pa nujno zahteva, ne samo da se ne prelomi tradicija in loči Trst od svojega slovenskega zaledja, pač pa da se povezanost, ki je nekoč obstajala in se organsko razvijala na obeh straneh danes še poveča in dobi svojo pravno in državno obliko.

Poizvedba. Rad bi zvedel za brata Ivana Martinelli, rojen 25. marca 1920. v Račah pri Mariboru. Od doma je odšel marca meseca 1949. najbrž v Avstrijo ali Nemčijo in se do danes še ni nikomur javil. Kdor ima kake podatke o njem naj to sporoči Svobodni Sloveniji, da jih bomo lahko poslali njegovemu bratu v Avstralijo.

Novodošli rojaki. V ponedeljek, 27. marca, je prišlo v Bs. As. na stroške IRO nekaj beguncev. Z ladjo "Protea" so med drugimi dopotovali gđc. Minka Merlak iz Gorenjega Logata in ga Marija Gol iz Dravograda ter njena hči Olga por. Kosič in njen mož Nikola Kosič.

"CASA BOYU"

OLAZABAL 2336 (pol kvadre od ogla Cabildo 2300) Tel. 76 - 9160

Pravkar smo prejeli moderne švicarske ure znamke RECORD-WATCH, Genève, ki so avtomatične in antimagnetične. Dalje imamo v zalogi ure OMEGA, ELECTION, MOVADO, UNVER; priporočamo, da se oskrbite z budilkami znamke JAZ in SUIZA, dokler traja zaloga.

Trgovina je ob delavnikih odprta vsak dan do 20. ure, ob sobotah popoldne pa se lahko naše stranke zglase v našem stanovanju, ki je v isti hiši Olazabal 2338, dto. 5.

SUDAMERICAN BUSINESS OFFICE

LAVALLE 361, visoko pritličje — Tel. 32 - 4597 — BUENOS AIRES

Uradne ure od 9. — 12. ure dopoldne in od 15. — 19. ure popoldne.
Ob sobotah od 9. — 12. ure dopoldne.

POSEBNI PAKETI ZA EVROPO

U-4	1.500 gr. prekajene šunke 1.000 gr. svinjske masti 1.000 gr. surove kave	\$ 53.—
U-7	2.250 gr. riža 2.250 gr. sladkorja	30.—
U-8	4.500 gr. riža	25.—
U-10	9.000 gr. govejih mesnih konzerv 2.000 gr. mesnega izvlečka v škatljicah	\$ 45.—
U-14	0.900 gr. surove kave 1.000 gr. sladkorja 1.000 gr. riža 2.000 gr. govejih konzerv 0.200 gr. cacao-a 0.250 gr. čokolade	\$ 57.—
U-16	4.000 gr. pralnega mila 500 gr. toaletnega mila	38.—
U-18	4.500 gr. bele moke	30.—
U-19	4.000 gr. čistega medu	29.—
U-21	2.000 gr. surove kave 2.500 gr. sladkorja	44.—
U-22	2.000 gr. pražene kave 2.500 gr. sladkorja	50.—

Imamo veliko izbiro tudi drugih cenjenih paketov (n. pr. svinjske masti, suhe slanine, šunke in drugo)
Pošiljamo tudi ZDRAVILA in pakete z RABLJENIM blagom

**POZOS 129
I. NADSTROPJE****EUROPLATA****Buenos Aires**

Od 23. marca dalje smo znatno znižali ceno našim priznanim paketom preko Kopenhagena od dosedanjih \$ 90.— na \$ 83.— Razen tega pošiljamo nove vrste paketov z najprimernejšim blagom iz Evrope in naše Europlata pakete naravnost iz Argentine po ceni od \$ 42.— do \$ 59.—

Seznam novih paketov za družinsko pomoč v Slovenijo. Cene so znižane na najnižjo mero možnosti in so vanje vključeni tudi vsi ostali stroški. Odpošiljatev je zagotovljena iz evropskih skladišč. ENOTNA CENA: \$ 83.—

KJ/1 2.500 gr surove kave 2.000 gr sladkorja	KJ/2 900 gr surove kave 2.700 gr sladkorja 224 gr čaja	KJ/3 900 gr surove kave 1.350 gr sladkorja 1.350 gr riža 225 gr cacaoa	KJ/4 900 gr surove kave 1.800 gr sladkorja 120 gr popra 425 gr rozin	KJ/5 2.700 gr moke 3.150 gr sladkorja 1.800 gr riža 400 gr medu
KJ/6 4.500 gr moke 2.700 gr sladkorja 800 gr medu 825 gr rozin	KJ/7 2.700 gr riža 2.700 gr sladkorja 450 gr cacaoa 112 gr čaja	KJ/8 1.800 gr sladkorja 450 gr pražene kave 450 gr čokolade za kuhanje 640 gr mlečne čokolade 400 gr medu	KJ/9 2.000 gr mila za pranje (v prahu) 12 kosov toaletnega mila 810 gr svinjske masti KJ/10 500 gr marmelade iz jagod 500 gr jabolčne marmelade	400 gr medu 500 gr grenke čokolade 120 gr popra v zrnih 112 gr čaja 225 gr cacaoa 400 gr sladkega kondenziranega mleka 850 gr rozin

Paketi z enotnimi predmeti. Odpošiljatev zagotovljena iz evropskih skladišč. V cene so vključeni vsi ostali stroški.

Tip 220 K 3.800 gr najboljša danske margarine \$ 72.—	Tip 192 S 8 kg sladkorja \$ 58.50	Tip 211 K 2.530 gr prekajenega špeha \$ 79.—
Tip 159 K 2.600 gr najboljšega danskega masla \$ 106.—	Tip 224 K 13.6 kg sladkorja \$ 85.—	Tip 213 K 6 kg šunke in 1.550 gr prekajen. špeha \$ 228.—
Tip 221 K 4.530 gr bele moke \$ 47.—	Tip 229 S 4.5 kg testenin \$ 42.—	Tip 173 S 2.3 kg čokolade v 300 tablicah \$ 72.—
Tip 222 K 13.6 kg bele moke \$ 83.—	Tip 292 S 4.5 kg riža \$ 52.—	Tip 273 S 5 kg mila za pranje, mila v prahu in toaletno milo \$ 72.—
Tip 129 S 5 kg sladkorja \$ 35.—	Tip 212 K 6 kg šunke \$ 194.—	Tip 373 S 1 par najboljših Nylon nogavic \$ 42.—

Posamezne pakete iz tega seznama je mogoče pošiljati tudi v druge države. V Nemčijo in Avstrijo tudi ekspresno živilsko ali blagovno naročilnico (Express-Gutschein). Zaradi zvišane poštne za države Južne Evrope bi morale biti cene zgoraj navedenih paketov znatno višje. Mi Vam jih pošiljamo po normalni ceni, samo, da bi olajšali pomoč družinam. Pripravljamo pa tudi poceni majhne pakete, tudi s šivalnim priborom in drugimi nujnimi potrebščinami.

V vse države imamo organizirano tudi pošiljanje izvrstnih paketov naravnost iz Argentine. Vsebinska naših paketov s predmeti, ki jih je dovoljeno pošiljati iz Argentine je prilagodena potrebam v Sloveniji.

ARGENTINA No. 1. \$ 52.— 2 pločevinasti posodi jedilnega olja á 1.5 litr, skupno 3 litre 8 kosov toaletnega mila tocador, skupno 1 kg	ARGENTINA No. 5. \$ 59.— 2 pločevinasti posodi svinjske masti po 800 gr, skupno 1.600 gr neto 1 zavitek mleka v prahu 450 gr neto 2 pločevinasti posodi z narezano šunko po 324 gr, skupno 648 gr neto 2 pločevinasti posodici z mesnim izvlečkom po 150 gr, skupno 300 gr neto 2 pločevinasti posodi z jetrno pašteto po 90 gr, skupno 180 gr neto	ARGENTINA No. 7. \$ 46.— 2.5 kg makaronov za juho in porcija špagetov 2 pločevinasti posodi s kondenziranim mlekom po 400 gr, skupno 800 gr neto 2 pločevinasti posodi z mesnim izvlečkom po 150 gr, skupno 300 gr neto
ARGENTINA No. 2. \$ 54.— 1 pločevinasta posoda jedilnega olja 1.5 litra 2 pločevinasti posodi svinjske masti po 800 gr, skupno 1.600 gr neto 5 kosov toaletnega mila tocador	ARGENTINA No. 6. \$ 59.— 2 pločevinasti posodi z Dulce de Leche po 400 gr, skupno 800 gr neto 2 pločevinasti posodi čistega medu po 450 gr, skupno 900 gr neto 1 zavitek peciva 200 gr neto 3 pločevinaste posode z jetrno pašteto po 90 gr, skupno 270 gr neto 2 pločevinasti posodici z mesnim izvlečkom po 150 gr, skupno 300 gr neto 3 kosi toaletnega mila tocador v nezlomljivi bakalitni škatljici	ARGENTINA No. 8. \$ 42.— 2 kg moke 1 kg makaronov-špagetov 1 pločevinasta posoda čistega medu 450 gr neto 2 pločevinasti posodi paradiznikovega izvlečka po 120 gr, skupno 240 gr neto
ARGENTINA No. 3. \$ 59.— 2 pločevinasti posodi jedilnega olja á 1.5 litr, skupno 3 litre 2 kosa usnja za čevlje z enim do 2 parov podplatov 1 zavitek 200 gr žebeljčkov za čevlje 1 paket 200 gr peciva	ARGENTINA No. 9. \$ 63.— 1 pločevinasta posoda s kuhano šunko 1 kg neto 2 pločevinasti posodi čistega medu po 450 gr, skupno 900 gr 2 pločevinasti posodi Dulce de Leche a 400 gr, skupno 800 gr 2 pločevinasti posodi z jetr. pašteto po 90 gr, skupno 180 gr 1 zavitek peciva 200 gr	ARGENTINA No. 10. \$ 57.— 2 pločevinasti posodi s svinjsko mastjo po 800 gr, skupno 1.600 gr neto 1 pločevinasta posoda najboljša govedine 450 gr neto 1 pločevinasta posoda Corned-Beefa 340 gr neto 2 pločevinasti posodici z mesnim izvlečkom po 150 gr, skupno 300 gr neto 8 kosov toaletnega mila tocador po 100 gr, skupno 800 gr

Za pošiljanje paketov naravnost iz Argentine je potrebno dovoljenje Ministrstva za trgovino in industrijo. Osebe, ki stanujejo v Capitalu in njegovi najbližji okolici, morajo to dovoljenje same dvigniti. Za osebe pa, ki žive izven Buenos Airesa, opravi vse te formalnosti naše podjetje.